КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

ШИНАРИН,
15
июнь, 1969 шо.
№ 84 (4721).
Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан, Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

1923 ШЕРА ДЕНЗ АРАДУЬЛ

ЦХЬАТАРРА ДУ ДЕРРИГА БАЛХАШ

Тха колхоза специалисташа оттаьнча балха планаца хьежжа хлатен хлатабlавовни культураш чуэца болабелийб шаш леладарна. Цу плана тlе дезарга я белгалдаьлар. хlаьта центнердар ялат доа ца деши сихен чуйнца доаккхилга лаь. Ялат чуэна тlаьрхlадар групповой методах. Царна кулгалде оттабир бокхха спыт болла комбайнераш Н. Попов, Н. Бетрушко, М. Колотайнов, А. Дижевский. Цуа гlеззагlа хlара группа вlахкетайар шийде дезанох, социалистически декхараш тlаийнар.

Ялат чуэцара балхаш шерра дlадоладалехьа хьалхийла партийни собрани хилин колхоза. Цига беррига механизаторан, специалисташ шоайла дагабаьлар ялат сихен доа ца деши чуйна даккхара ньькъаш лахара, ялат чуэцара план чlоагlйир.

Дукха дар тха чуэца дезаш хиира ялат — 3424 гектар гуразх хийча кlа, сорох, мукх, кен. Цу гlулакха оаха хьалхе а кийчьийр ялх жатка, иштта подборщик. Оаха пайча тохкимаша хьахьекхир ялх балха дийнахьа 899 гектара тlаоа ялат чуйнца даккха йиш йолга. хlаьта касарах уллар хьаньаца ахи да тоьаргдалга.

Хlанз тха кхаьшка хьакхари ардари цхьан а долаш ялат чуэцаш 21 комбайн ю. Хlара комбайна оттаьль дез норма шийтта гектар ю. Иштта, хlара денна 260 гектара тlара ялат чуэц кхаш делалдераш. Цу гlуллакхо хьахьокх 10—12 дийнахьа деррига ялат чуйнца даккха йиш йолга. Хlара комбайна юкъера дааьохlача 154—165 гектара тlара ялат чуэна дезаргда, цуьдухьа лоацачана чуйнна а дарга. хlаьта хlара комбайна из баьхач долаш цхьан гектара тlара кхы тlа а шийтта центнер ялат а оардаргда.

Дика оттадьа кхай тlара ялат дlаоаьаргла а. Цу гlуллакха хьакъоастаяьй вурийтта трактори тележка, хlаьта хьаттешкара ялат дlаойлоча сунгте из дlакхахьа а кхайтта автомашина хьожанбй. Дика бола беш я хьатташка оттаьь ялат хlенду машинаш я. Уж бархl я.

Хlанз хийцц деш да цхашкара балхаш. Чуйнца баьнеаб мукх. Хьалхара ялат Даьхенга дlакхаьчар. Белгалде деза вачахьалкхенга мукх бохкара шера план районе эггара хьалха верхlдагlча воле кхоачашьеь тхо дайнналга. План цхьа процент гlеххкоачашъяьй. Цуа соагlа хlанзле кхоачашьяьй оаха пачхьалкхенга ялат дохкара ихе шера план я. Хlаьта хlанз дохкар пятнеткха планах доагlачуд совнагlа да. Укх шера пачхьалкхенга кхы тlа 24500 центнер ялат доала дерхl тха кхаш леладераш, цох 20500 центнер кlа да.

Ялат чуэцача дика толамаш доахаш хьабоагlа тха механизатораш Ю. Пожаров, А. Батеев, Г. Зайцев, кхыбараш. Цар хьалдаьза шоай балла юкъехкул хьалха латта опыт. Цар дешаз я: «Гектарашта тlа а ца кхуяш, комбайнаш соь сиха ца а хехкаш, комбайна молотилкана соь дукха миз тlа я ца Сохайташ, ялат юхе гlолла доларь.

Иштта дика хьахьег кхай тlари ялат дlаувзача коммунистически къахьегама ударника Кривачев Виктора, Ручныв Николая. Хlара денна 200—220 центнер ялат дlаоа цар норма 150 центнер йолча.

Хlанз кхачка деш дола беррига балхаш комплексно ду. Цу хьакъехьа хьокхаме ба шоадагlа трактороно-полеводческа бригада беш бола болх. Цу бригадана кулгалдеш ва Жидков Алексей. Цу бригаде ялат оардаlле а кхай тlара ча хьагулду В. Рязанова, Н. Чачеренко, чах вргlаш деш я А. Черкачова, звено. Кхаш чах мукъаховалаше а трактористаша В. Фальжева, В. Шрамкова, А. Касьянова бийсанна лаьтта оах. Цуа гlеххьагlа дика аха а а аьха кийчдьаьа лаьтта дlакодоакъара культураш. Иштта цхьан кхай тlара ша хьуакъам баккха гlорташ къахьег тха кхаш леладераша. Хlанзле 210 гектара тlа шоалагlа чо хьажкlаш дlадийнай цу бригаде.

Дика ах групповой хьесиш ялаташ чуэцарах хьахулар. Технически кхоачамбоашараш баьхьан долаш машинаш сайца латтыага геттара кlезагlу цу гlуллакхо, торе хулийт ялат дlаувзача машинех бкъа пайда эца, ялат чуэцара дерттlа тlахьожаш леттабе. Бокхха теркам тlабахийт оаха кхай леладериж къахьегамцара бехаш совбаккха ра я. Хьалхара моттигаш йоахача группашта, комбайнерашта тела «Дикагlа йола комбайновой группа», «Дикагlа йола агрегат», Дикагlа вола шофер, «Хьалхе латта звено» яха вымпелаш хьежаю, ца кхы премеш тел. Трактористашта, комбайнерашта, штурвальнешта шоашта доагlача совгlа ахчен ялати дургда. Аьрда ялат дукхагlа ше чуд дукхагlа хургда механизаторашта аланегlа доагlачул совгlа ду аха я ялат а. Иштта хlаоа гектара тlара 36 центнер аьрдача комбайнера 100 процент lотlакхеба. Хlаьта хьалха латтача комбайнови бригадана мах боццаш шийтта денна йола путевкаш дургьа lаьржача форда юхе евада.

Дика йоахо ю кхаш леладерий. Кхай гlарча станашка йодлеш я столовеш, сийрда, цlена общежитеш, душаш. Цlеча уголокашка я радиоприемникаш, телевизораш, газеташ кх. дl.

Н. МОИСЕЕВ,
Сунженски района «Победа» колхоза паркома секретарь.

КЪАХЬЕГАМХОШТА— ДИКА САЛОІАМ

Аьха... Салаlара эггара аьттув белашагlа йола да. Балхах мукъабаьлча нах салаlа арабовл скверашка, паркашка, стадионашка. Хlаьта балха кlирах мукъа долча шин дийнахьа пар туристически походаш ю, стадионашка тайп-тайпара сакъердамо мероприятеш чакхйоах. Республика дукхача моттигашка хlетамца вlаштlехьдаьккхал аххан замалахь къахьегамхоша дика салоlаргдола гlулакх. Хlанзлехьа тайп-тайпарча предприятешкорча бодхлоша дукха туристически походаш лай республика хоза моттигашка гlолли, спортивни ахьашка лаькъа даьцал. Дика болх беш я Грозна цхьайола паркаш. Белгалльакхха мегарейолаш я Кирова цlерагlара парк. Цига шоеттлийнахьа кlиранлйнахьа сакъердаме мероприятеш хул, художественни самодеятельноста коллективаша концерташ уеттаду, болх беш я ледечин станци, карусель, иштта кхы а. Бlарча дезала цхьана дика салоlилга да парке.

Къахьегамхошка дикагlа салаlийтара эша хьалаш дика вlашттlехьдох «Малгобекнефть» НПУ. Мукъача шин дийнахьа мехкадьттахоша цхьан вlашагl а ккхийте салоl. Къаьстта дика вlаштlехьдаьккхал цага клубашка кустеш сайфенаш елга. Уж чlоагlа сакъердама чакхъюва.

Туристически экскурсеш вlаштlехьъяхара дика теркe ю «Старогрознефть» НПУ.

Къахьегамхошта болча салоlама дика мероприятеш чакхйоах Шелковской районерча культпросветучреждениеш.

Цу тайпара массаш кхы дукха а доаладе йиш я. Цхьабакъда, республика цхьайолча моттигашка хьала вlаштlехьдаьккхад аьхин къахьегамхоша салаlара гlулакх. Городе эггара дукхагlа нах хула моттиг я Грознера пляж лувча lам. Цхьабакъда, бокъонца нахе салаlа эша хьалаш даш цига. Хlанз а дукха кхоачамбоацараш нийслу. Дика lи даш, пляж цхьайолча моттигашка бlеха я, цаlа лимонад, кхыдола хий вlеоага хул.

Дика традици я хинна вlаштталар цхьайолча предприятешка ахканара спартакиадаш чакхйоахилга. Бакъда, массанахьа дерттlа делаллаш из гlулакх. Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе унакцlено тоалара йолча совета кулгалхош директора заместитель вв. Бакъда, совето беш болх баш. По дукха нах юкъеозац спортивни мероприятешта.

Вlалла болх беш яц республика цхьайолча районашкара стадионаш. Цу тайпара хьал кхы дlахе ца мегаргдац. Массе метте кхетамца вlаштlехьдаккха деза къахьегамхоша дика салоlаргдола гlулакх. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш дехкарийла я цу гlулакха денна терке е. Эггара хьалха кийчъе еза паркаш, скверaш. Балхара арабаьлча сарахьа, я мукъача денешка къахьегамхой саларгlаг дергдолаш хила еза уж. Цул совгlа доархlаме да тайп-тайпара мероприятеш цига вlаштlехьйоахилга.

Къаьстта терке е езаш да республика хозача моттигашка гlолла экскурсеш елга. Салаlарал совгlа цар дика пайда а лургба. Предприятей кулгалхой декхарийла ба экскурсеш ара эша транспорт, кхыдоl lалашде. Цу гlулакха йоакхо е еза республика транспортни организацеша а.

Чlоагlа доархlаме да дукхача нахe лаьрlа тайп-тайпара спортивни мероприятеш вlаштlехьъяхар. Даим болх беш хила еза стадионаш. Предприятей коллективашта хlаьта иштта республика районашта юкъе мукъача денешка вlашагlъехка еза спортивни ахьаш. Цу даькъе доккхий декхараш хьалдашка латт предприятешкарча унакцlено тоалра йолча Советашта.

Къахьегамхошта салоlам вlаштlехьбаккхара доккхий декхараш хьелдашка латт республика культпросветучреждениеша. Хlара клубе болх беш хила еза художественни самодеятельноста коллективаш. Мукъача шин дийнахьа паркашка, эстрадашка, республика массе метте деташ хила деза плакат, халхараш. Къаьстта йоакхо е еза кхетамца репертуар вlаштlехьъяккхара. Филармоне кулгалхой декхарийла ба районашка дукхагlа эстради бригадаш ахийта. Нах дукха гулбуча майдашка шоаттех кlинош декошка гойта деза тайп-тайпара документальни фильмаш. Къаьстта уйла е еза цу хана къахьегамхоша эша лекцеш дукхагlа а декагlа а хилийтара.

Республика торгови организацеш декхарийла я шоай болх цlенхаштта тоабе. Мукъача деношка паркашка, стадионашка, скверашка, иштта кхычахьа болх беш хила еза торгови точкаш.

Къахьегамхошта аьхин салоlа моттигаш дика кийчъяь хилийтар, цига кхетамца болх вlаштlехьбаккхар — из партийни, профсоюзни, комсомольски организацей доархlаме декхар да. Цудухьа денна йоакхо е еза цу гlулакха. Мукъача шин дийнахьа дика салоlа балха баьхкача наха дукхагlа къахьегаргда. Цо гlо дергда республика къахьегамхоша В. И. Ленин ваь 100 шу кхачара сийна тlаийна декхараш ханал хьалха кхоачашде.

Хlанз Грозненски района «Старопротовский» совхоза кхашкара ялат чуэцаш бохкача комбайнерашта юкъе дика къахьегарца белгалваьннав Усманов Рамзан. Дийнахьара норма даим цкъан кхаъзен кхоачашъю цо.

И. Нобиашвили сурт.

Тха механизатораш чуйнца бовлаш латт 1380 гектара тlа кхедаьнна.

Хlанзле Даьхен нуйнташка дlанхаьчад 6 эзар центнерах совгlа ялат. Из оаха тхоай дехкарна дlаоздаьччул тlех хул, хlаьта план 6 эзар центнер мара яцар.

Из декхар кхоачашдеча хьинаро дикгьа лаьцад Абдулаева Чечена кулгалдеча баккама шолагlча бригада механизаторашта. Цар хlара шера цакхй хьунакъам ихьбу. Дика аьттув баьнийб цар укх шера а. Хlара гектара тlара 25—30 центнер ялат доал.

Ялат чуэцара балхаш сиxдеш над кхахкоа. Из чуйнца даьннача кханарча чах вргlаш ду, шоалагlа культураш дlаоар латтaш.

Декхараш кхоачашдаьд

Дика къахьег комбайнераша Байсуев Вахьи, Нагаев Рукьман.

Царга я хlанз колхоза кхьарла тела хьамаш.

У. ОСМАЕВ,
Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза председатель.

Х. ГЕХАЕВ,
Колхоза паркома секретарь.

СУРТА ТlА: колхоза шолагlча бригади ялат чуэцаш латт.

В. Ершова сурт.

СОВЕЩАНЕ ИТОГАШ ЙИЙЦАР КОММУНИСТАША

Укх деношка Грознерча трамвая управлене клубе городской автомобильни электрически транспорти предприятешка болх беча коммунистий партийни собрани хилар.

«Коммунистически болхлой партей дунен халкъашта юкъерча Совещане итогех» доклад бир автоуправлене начальника вов. Алешенков.

Совещане итогаш ювцаш собране къамаьл дир коммунисташа трамвая управлене ВЛКСМ комитета секретаре А. А. Глушков, автоуправлене парторганизаце секретаре А. С. Мартиросов, авторемонтни завода парторганизаце секретаре В. И. Царев, иштта кхычар.

Московски Совещане балха итогаш КПСС ЦК июньски пленумо баь сонача къоабалдеш резолюц тlаийцар коммунисташа.

А. ШИЛОВ.

ВОРХl БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Ленински къахьегама вахте оттача Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологашка юль бетта хьалхарча декада заданеш гlеххкоачашъяьй. Социалистически ахье хьалха латт А. Колесников, Н. Волников, Р. Пиркис, А. Дегтев, кхыбараш керте латтача установкий коллективаш. Цар хlанзалехьа август бетта чотах арахийца мехкдаьтта продукци иттаж эзараш сонйй кхьаха я.

Э. ДОТМАРЗИЕВ.

Дунен халкъашта юкъерча гlулакхийи Советски Союза арахьарча политикан дешаш

СССР кхьича мехкашцарча гlулакхий министра депутата А. А. Громыков яьча доклада изложени

Дунен халкъашта юкъерча гlулакхашцеи арахьарча политика дешаштеи массаза а чlоагlа терках тlаэхийтаб, аьлар А. А. Громыков, вай парте, Советски правительства. СССР Лакхехьарча Совета. Из-м кхетадеш а да, хlанз яьлча арахьарча хьалаша юкъарчал доккхаш влияни ю вай мехка коммунистически общество хьаль ера доккхий декхараш кхоачашдара.

Дунен тlа хlанз латтача гlулакхий, цуша дувзадейна советски арахьарча политикана хьалхашка уттача дешай яь кlоаргга анализ я байнача бетта Москве хиннача коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча Совещане КПСС ЦК Генеральни секретара вов. Л. И. Брежнева дайча къамаьло тlа. Совещане итогаш, цига тlаийца документаш сийрда оагlув а хинна юкъетlоргаз дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама летописа даха ца lеш, деррагача исторена а. хlана аьлча цар белгалйоаккх халкъашта кхетамукъале, лоlам, машар бахьан долаш доаттабеча къоасама керда доархlаме этап.

КПСС делегаце Совещане чакхдаьлча гlулакхий КПСС ЦК июньски Пленума сонам тlа, партийни активашкен къахьегамхой собозешкен лакха мах баро гешал ду. В. И. Ленина ший васкета тlа кхайнаьнь Советски пачхьалкхен дерригача арахьарча политически гlулакхех йоахкаш йола пролетарски интернационализмаш халкъий доттагlален принципаш вай халкъо шерра хьалхоацаш хилара. Хlанзарча этапера вай арахьарча политика керттера лостамашта декхараш хьахьекхаз КПСС XXIII-ча съезда решенешка.

СССР арахьарча политика лерхlар, йоахар дlахо докладчика, кхьича социалистически мехкашца цхьана социализми коммунизми хьалъяра аьттув болаш, дола дунен халкъашта юкъера хьалаш lалашделга да. Цо шийна хьалхашка декхар а дь оттаду социалистически мехкий цхьоагlон кхотале лари, цар доттагlал чlоагlделга. Из къамий - вортамукъален боламаш хьалдаларам къоаача, дегlахьаш йолча пачхьалкхенашта массе оагlорахьара цхьана гlулакхаш леладарах тlеерзаьь я. Советски арахьарча политика деррагlа хьаллоаттаю, общественни строй миччa бесса яле а, пачхьалкхенаш машарe яхаа бакъонах, адамле кердача дунен тlема кlалдарьаргйола гlулакх де гlерта яз.

Цудухьа кхетадеш да, белгалдаьккхар вов. Громыков, бокхха дунен державаш ше хиларах гаьра шерра дегlадаьккха дунен халкъашта юкъера буозамаш долаш йолча Советски Союзо геркал ца еш йита йиш яц территорега дилалача гаьна хила мегаш а. Цхьабакъда, вай кхерамзлеваха хlаьта иштта вай доттагlий кхерамзлехе хьокхалуш а йоза событеш. Советски халкъа хьалхашкарча бехктокхамо, вай интернациональни декхарo тlадожаду Советски пачхьалкхен бокхха авторитета вази машар лоатlабарех хlоагlбарeх гlулакха—тlаберзабелга, дунен халкъашта юкъера кхохкам кбобарел агрессеш политикана масеe метте. Цо машарв кхоьрам тlа иза тессача метте отпор хьара кийча лоаттабелга.

Вай мехко дунен тlарча гlулакхашта еш йола влияни хlара шера, хьаш дале, хlара денна а, йоккхагlа хул. Вай арахьарча политика дола лмlаш а долаш йола арахьара политика а йолаш лолча пежарашха долча социалистически мехкашца цхьан мугlаре а оттайоза Советски Союз, хlаьта цар дерхlар дерхlаш а а. Тахан дунен халкъашта юкъерча араре бокха яз а хинна латт социалистически пачхьалкхений содружество. Къаьметтал чlоагl алланцей ожакей ца чlоагlа организаци кlезиг - дукха а меттахьа хьайча, - аьа дикш, я, кхоьметтел тlемех машарех леларех лаьца по хьнайча дално а шерра резонанс хlолю.

Социалистически содружество я яь латтача мехкаша шаз бола хьхьале оттаьнй хуней керда тlом хьоабе гlертараштa хьалдашка. Азера, Африкера, дунен кхьича доакъошкара цхьа моаж хиина lергбацар империализма lазал качлен — царех хуккхачар шоаш а мукlарал ду цуина, — вагахьа сийна шоай низаш деррига халкъий — доккхийчар а кагийчар а — бокъонаш лоранре, кхычарех тийша хlама доацаш уж хулга лорадера тlаерзадаьча шоай гlулакхаща социалистически пачхьалкхенаш хиннера.

Содружества пачхьалкхенашта хоашта юкъера гlулакхаш из ла цар общественни строй чулоацамгара хьахоагlаш йолча гlулакхий керда тайпа. Содружества мехкаша шоай опыт дlа-юкха цаэш, из вlаши хьалкхоачаш ца еш дегlа ца кхувлаш цхьаккха дакъа дац — партийни, пачхьалкхен, общественни.

Социалистически мехкий солидарность, царна юкъера чlоагlа барт — из машари социализми бахьан долаш доаттабеча къовсамера боккха низ ба. Из низ цудбувлача хьастех ца! — вай партеи мехкен кулгалхой а нежарашкха йолча кхьича партейи мехкийн кулгалхой а даим цхьана вlашагlбетталуш хилар бахьан долаш хьахулаш йола коллективни опыт.

Докладчика белгалдаьккхар, содружествера къаьстта дакъа Варшавски Договора мехкашка кхоачаш хилар. Варшавски Договора, организаци вlашагlйоллар дар, аьлар докладчика, Малхбузен йоккхийча пачхьалкхенаша тlема группировкаш вlашагlйоккхара, хlаьта эггара хьалха, агрессиви Къилбаседаатлантически блок вlашагlйоллара вай жоп. Опыто хьахьекхад, Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхенаша шоай гlулакхаш тlа-тlа дукхагlа эргадохаш тоадеш йола шоай оборонительни организаци вlашагlйоллар нийса даь хилар. Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхений оборонительни тlема механизм чlоагlъяра даькъе доархlаме этап хилар укх шера март бетта Будапеште тlаийца Политически консультативни комитета решени. Европерча машарега кхерамаленгеи оттабаьб Варшавски Договора организаце дегlабаьр низ. Цхьабакъда, из совешта доагlаш мел барашта дlахоадам цушка дакъа лоацарий кхерамзлени, цу мехкашка социализма карагlдаьнарашта цу организаце дlаккха а цхьаькка а тlакхуаднйтарг ца хилар.

Тlа-тlа дукхагlа чlоагlлуш латтарaю, йоахар дlахо докладчика, социалистически содружества мехкашта юкъера политически гlулакхаш хинна lаш. Экономически гlулакхаш а латт иштта дукхагlа чlоагlлуш массе тайпара хулаш. Цуна дувзадена къаьстта белгалбаккха боагlа дукха йоашаш хиначо Экономически Вlашагl новкъостал дара Совета сесса тlаийнача СЭВ-е дакъа лоацача пачхьалкхенашта цхьан леладу экономически гlулакхаш кердача дегlа тlа доахаш эйдеш йолча решенеш доархlам.

Пачхьалкхений социалистически содружестве — из цунна юкъедоагlаче мехкий халкъашта меттел, дерригача дунен къахьегамхоша а карагlдаьнна исторически хlама да. Цудухьа машари социализми бахьан долаш доаттабеча къовсаме хlана даш из содружество чlоагlъярал доархlамегlа я долаш декхар. КПСС-ий Советски правительствий дlахо а долла хlама дергда содружество дlахо чlоагlъяра гlулакха шоай социалистически интернациональни декхар кхоачашдара.

Вай партеи правительствай долла хlама дергда Польски Халкъа Республикацара, Чехословацки Социалистически Республикацара, Германски Демократически Республикацара, Болгаре Халкъа Республикацара, Венгерски Халкъа Республикацара, Румыне Социалистически Республикацара, Монгольски Халкъа Республикацара, Корейски Халкъа Демократически Республикацара, Вьетнама Демократически Республикацара гlулакхаш вежарий бартцхьоагlон чlоагlлара.

Цу социалистически мехкий дезала ба гаьнера а цу цхьан хана гаргара а мохк — Куба. Советски Союзо долла хlама ду арахьара тlаьхттача низаш провокацешта духьале лоаттала Куба Республикана, цун халкъа новкъостал дара.

Докладчика белгалдаьккхар, социалистически Югославецара гlулакхаш дегlадоаладара Советски Союзо бокхха лоархlам беш хилар, уж гlулакхаш массаза а нийса вlаштlехьдувлаш дене а. Вай дог тийша да СССР-ен Югославен халкъаш социализма идеалашта тlехьа хилар, уж шашке тайпа бувзамаши контакташи шеръялар лоаш хиларо советско - югославски гlулакхаш дlахо дегlадоаладара предпосылкаш хьахулийташ хилар, хlаьта вай бокъонца из дарра цуна тlехьа а да.

Машар бахьан долаш къовсам а лоаттабеш, аьлар дlахо вов. Громыков, Советски Союзо даим тlаберзабу кхьича пачхьалкхений теркам керда дунен тlом хьоабара кхерам хилара. Шийна еррига ираьца хьотт цу кхерам духьаларча къовсама, дунен халкъашта юкъера кхерамале бахьан долаш лоаттабеча къовсама декхар.

Советски Союза массаза а яккхий хlана а я мехкаш дlалуьцача агрессени тlемашта духьал. Агрессе баьл кхчбелланa мехкашта массаза а корадаьл, дlахо а корадоагlаргда цун шегlонгахьара гlо-новкъостал.

Цхьа шу дала ех миллион эскарнe Къулбехьен Вьетнаме чу а аха США-с вьетнамски халкъа духьал тlом бу. Вьетнамах йола дунен халкъашта юкъера Женевски соглашени талха а я, агрессор а хиина лlаьттар уж.

Вьетнамера тlом из ба Америка Вlашагlхийттача Штаташа из дlалаца гlертаж лоаттабу тlом. Из тlом лоаттабу царгlатта дола а чухьара гlулакхаш шийна хетача тайпара вlаштlехьдаха а безам болаш долча халкъа духьал.

Вьетнама Демократически Республикаи Къулбехьен Вьетнам мукъалакхара Къамин фронто — хlанзарча Къулбехьен Вьетнама Республика Хенна йолча революционни правительстваш ишъе сина дукхаза я хьахьекхад вьетнамски проблема политически наькъаца къовстe воаш кийча хилар, из гlулакх лаьрхlа хьалла предложенеш гийнай. Хlанз йоагlаш йола предложенеш еб най цар Париже ечa переговорашка. США-е найса выводаш хьалхагlа ше ц а Вьетнамера тlом соцабаза, цун территоре тlара беррига американски бlу арабаккханза барг ца лиаар, дьаахагlа ше кхетаду дикагlа хургда, цу даькъе США-н шийна а.

Советски Союзо вьетнамски халкъа новкъостал хlанз а ду, дlахо а дергда лоаттабе а бокъонаш цо лоаттабеча къовсаме. Иштта из дарца цо кхоачашьйе ленински пролетарски интернационализма принципаш.

Вьетнамера тlом соцабарой, белгалдаьккхар докладчика, вьетнамски дош политически наькъаца къоастадарой дикка унахцlеначa хьал тlа оттадергдар дунен халкъашта деррига гlулакхаш, хlаьта из дерригача халкъашта, еррига пачхьалкхенашта хьашт долаш я да.

Гаргарча Малхбоален районерча гlулакхех ше дувцаш, цо аьлар, цига керттера кхерам сенах латт аьлча, из латт, Израиля ше дlалийца lарбий пачхьалкхений — ОАР-а, Сире, Иордане — территореш хlанз а мукъа ца йоалийташ лоаттаярах. Тlема гlулакха совле хиларах, Израиле деча тайпара, доккхал хьр — дlакхоьдар Израила бlарга ца гор да. Эггара тlемегlа бола яйкъ хургбар дlадийца территореш израильски бlувах мукъа а йоахаш, цу кхьан хийна Гаргарча Малхбоаленерча еррига пачхьалкхений цу даькъе Израиля а. Къаман кхычарех тийша хlама доацаш лахара бола бокъонаш баькъьь дlаlаьцарей цу лоархlамеча районе чlоагlа машар оттабарен дарда тlа доагl къоастадераш. Цунна тlехьа да lарбий мехкаш. Цунна тlехьа я Советски Союз а Варшавски До...

(Чакхдоалар 2-ча оагlо тlа).

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ГIУЛАКХИЙН СОВЕТСКИ СОЮЗА

АРАХЬАРЧА ПОЛИТИКАН ДЕШАШ

(Чекхдаккхар. Доладар 1-ча агIо тIа).

говорашка гIоллара вай цхьаагIонхой а. Цунна тIекъа латт дунен тIара дуккха къийола паччахьалкхенаш.

ХIинз йоагI-йоагIача правительствашта юкъе, цу дакъе боккхийча державай — Кхерамзлен Совета массаларча членаш — СССР, США, Франце, Англе правительствашта юкъе а — Гаргарча Малхбоаленера гIулакхаш лертIадахера накъкъашта вIашк датакхлаш моттиг я. ДIа-юха латабувлача метте дакъа доннаш мал бараша кхеталу. Гаргарча Малхбоаленера гIулакхаш хIинз уж долчча тайпара дитар боккха-ча Iаллымате боккхача кхерамца дувладенна хилар. Юкъаръял долцаш доина юкъеяккача шин оагIонах — Iарбийчо хьакхайкаду цу районе йIахьхача хана машар оттаберг болча лерда тIа гIулакхаш къоастале ше кийча хилар. Вокх оагIоно — Израила тIаьпаш дош къоастадара тIаерзаьв цхьакха предложени.

Докладчика белгалдаьккхар, Гаргарча Малхбоаленера гIулакхаш къоасте ца деш мало аьр политически ше лаь ца Iеш, экономически ше а деш хилар, эггара хьалха ОАР-а суверенитетагIа лела Суэцки канал, дунен халкъашта юкъара кемаш лела из лоархIаме никъ болх ца бош сеца латтар баьнн долаш.

Деша цхьакха принципиальни оагIув а ц хилийта йиш йолаш кIама дац, низагIа кхыча мехкий территореех цхьа дакъа дIалаьца йолча паччахьалкхено дIахо а, ООН-а Устави Кхерамзлен Совето яь йоагIаш йола решенеи гIожагIча тайпара телха а еш, из дIалаьцначa лоатталелга.

Советски правительства лоархIаме инициатива е Гаргарча Малхбоаленера гIулакхаш политически накъкъана къоастаде новкъостал дара тIаерзаьв предложенеи а сиий. Уж предложенеш, цу дакъе укх эггара тIехьарча хана еннараш а, шоай дика гIулакх деш я дунен цу районе машар оттабергболa къакъаш лахара дакъе.

Вайна лоара, Израила шиъ кор гIоргтега яь политика лелеш йолча США правительства, моллагIча тайпара конъюнктурни лоархIамаш дита я дита, йIахьхача хьаара хьашташ теркал е деш, цу дерригa деша дукхагIа реалистически йола позиция лацар.

Советски Союза арахьарча политике, йоахар дIахо нов. Громыкос, йоккха а лоархIаме а моттиг дIалоаш европейски гIулакхашa. Советски Союза кхерамзле ерригача Европа юкъарча кхерамзлелах къоастае йиш йолаш яц.

Советски арахьарча политика цу районе керттера лерIаваш фуа? Советски Союза арахьарча политически гIулакхий кхыча участнашка а санна, уж къаьсте хьахьекхаз КПСС ХХIII-ча съезда решенеш кхохкам кIаьабар духьа лоаттабу къовсам, агрессивни, реваншистски, империалистически гIозарий тIема политикана хоаламболлаш духьале яр, европейски кхерамзле чIоагIъяр духьа. Европерча ерригача паччахьалкхенашта машар тIехь вIашагIейле йолча тайпара цхьана тIулакхаш лелаяр духьа лоаттабу къовсам.

ШоллагIча дунен тIемо овланара деха хийцар Европа политически социальни карта. Исторически лоархIамера событи хилар германски милитаризми нацизми кху цIаккха юха хург е йоаш цIенъяь дIаьккхар, германски агресси кхерам юха тIа ца йоссийтар маIан долаш зиина Потсдамен кхыча союзнически соглашенейн лоархIамегIара положенеш принципаш йиза чакхъякха немецки къахьегамхой эггара хьалхара паччахьалкхе — Германски Демократически Республика 20 шу хьалхагIа хьахиларах.

Вай халкъо кIоаргга раьза хиннa белгалдоах социализм хьалъеча ГДР-о лакха доккхий толамаш. Республика дунен халкъашта юкъера авторитет тIа-тIа лакхлуш латт. Укх эггара тIехьарча хана массехи кердача паччахьалкхено депломатически гIулакхаш тессад цунца, берригача немецашта хьалхара викал е хинна ше ваI дIоотта гIертача Бонно уйлаш вIаштIехьа йоалаш а лаьрхIа. ХIанз укх деноша Советски Союзе я официальни доттагIала визатагIа ена Германски Демократически Республика партийно-правительствени делегаци. Вай халкъо нежараша санна, безаме тIеэц немецки хьаьший. Вай чIоагIа бог тийша да, из визит СССР-ая ГДР-ан юкъера доттагIали йохарсIоаца цхьоагIон дIахо чIоагIъяра аьттув боаккхаш хургхиларах.

ХIанз хIара европейца хов, аьлар докладчика, шоллагIа дунен тIом бахьан долаш континентера цхьайола паччахьалкхенаш тIом хиладехьа, хьалхагIа хиннараш дIа а даьнна, кхыча дозонашка кхалга. Уж нийса дозонаш, цу дакъе Одер-Нейсе гIоллара дозувц германски шин паччахьалкхенна юкъера дозуви, Европерча кхерамзлен лоархIаме гаранти а я. Европейски паччахьалкхений хIанзара дозош хувцалургдоацаш да, уж эттад тIемаех боккхагI болча тIема цIера юкъе, бIарчча паччахьалкхенашин халкъаши хIалакдаь хIадоахилга лийрхIача агрессорашта духьала лоаттабаьча къовсаме хьахинна.

ХIанзара дозош хувцалургдоацаш хилар — из Европана деша корта ба. Паччахьалкхенаша, къаьстта а йоккхийчар, цу деша жоп лаларах тийша хургда машар е тIом хилари ца хилари. Вай мехках лаьца аьяча, вай боккъоша хоадамболлаш лу цунна жоп: Паччахьалкхений дозонаш — континента маьйбоалеяьа е малбузехье, къилбседехьа е къулбехьа — хувцалургдоацаш да, хIа цхьанна а низо из хьал хувца а могаргдац. Европейски дозонех долча деша изамо лоархIаме лоац Варшавски ДоговорагIа гIоллара вай цхьаъгIонхоя.

ТIом чекхбьннача хьалхарча шераш санна, нитта тахан а советски халкъ лаьрхIа хьеж германски милитаризми нацизми юха дийкъе гIертарга. Шеньвь дIайоаккхилга Потсдамски соглашене дIадехаш йолча нацизмаец милитаризмаец къовсам лоаттабер вай мехко арахьара политике хьегага къа лоархIамегIара достамех ца.

Истинана духьала гIалат дергдар вай, аьлар дIахо нов. Громыкос, нитах санна тIом хьалтехьарча Германски хIанзара Германе Федеративни Республикан цIаш долча гIулакхашта лоархIам беш ца хилча дагахьа санна, цар политикерен идейни атмосферен шоайла гаргара йола цхьанца уйлаш теркал ца йича. Нацисташ каст - каста вIашагIбиттабалар, йоккхийча тиражегIа литература, школьни учебникаш арахецар — из долла хIама дикка йоаккача дакъе декхар кхоачашара — наькъ ноахал, дIахача хана германски империалисташ миллионаш е бола немций бoaбайта чулийха доза гIулакх де кийча дола ноахал реванша идеяшца хьаэкхедара тIаедарзаьв ях.

Советски Союз цкъа белгалдаьккха Iайхааш, Советски Союзацара вIаштIехьа гIулакхаш дегIаккхулара торонаш Германе Федеративни Республика кхыча мехкийча кIезигагIа ца хилар. Вайна юкъера гIулакхаш бакъахьарча оагIорахьа даста йиш йолаш да, хIаьта из хилча вайна дика а хетар, нагахьа санна ФРГ машар новкъа гIолла йоде. Цу гIулакхи тIом тIа эшарах реваншера планаш моттиг дIаяле еза цкий кIезига йоацача экономически технически торонашка цхьаьи ФРГ кхоане ерригача паччахьалкхенаца, цу хьакъе Советски Союзана а, машар тIехь цхьана гIулакхаш леладарах латтилга кхетадара.

Малхбузен Берлинерча хьалах лаьна ше дувцаш, нов. Громыкос белгалдоакха, Европа цу пунктера цатоамаш духдувла хьаст ФРГ законагIа доацаш Малхбузен Берлина тIаккхувнaга, ГДР-аца, Советски Союзаца, кхыча социалистически паччахьалкхенашца новстагIал долча гIулакхашта торoдe территорех йайла зиа гIертилга хилар. Малхбузен Берлина хьалхекъара, ГДР санна, Советски Союза а политика никъ боаш ба. Вай тIехьа да, Малхбузен Берлина къаьстта статус тически единица е йолаш лергIа яхилга Iалашдаш дола гIулакхаш леладара эша дерригa хьалаш цу городе бехача наькен пун Iалалийн хилара. Цхьабакъа, метийта йиш йолаш яц, вай хьоштош, вай цхьоагIондочун — ГДР законии хьаштош лохделга а Малхбузен Берлина къаьстта статус телхаелга.

Европейски кхерамзле чIоагIнера тIаерзадаь ше хьахьегаш, йоахар дIахо нов. Громыкос, Советски Союзо теркалду, Европа кхерамзле чIоагIъярга боле пайдекагIа бола никъ коллективни кхерамзлен система хьаелга хургхилар. Европейски кхерамзлен проблемашна тахан Советски Союзо лаьрача накъа ларде уллахьалхагIа а санна. Европа мехкашта юкъера гIулакхаш машар тIехь цхьана леладеча гIулакхий ларда тIа вIаштIехьдиха гIертилга.

Варшавски Договора юкъе вакъа лоацача паччахьалкхенаша хьаоттаьйй йолаш йола Европера кхерамзле IалашъергIолча гIулакхий, шерра програма тIайола Бухарестски декларации. Европейски кхерамзле бахьан долаш лоаттабеча къовсаме аьттув баьра боккхача лоархIаме хилар Европа коммунистически болхлойн партей Карлововарски конференции. Шерра хьаллаьшар Варшавски Договора юкъе дакъе лоацача паччахьалкхенашта кхерамзлен дешаех лаьна ерригача Европа юкъара Совещании гулъяра хьакъехьа дерригача европейски мехкашка даь а укх шера март бетта Будапеште тIаийна а Кхайкарал.

Советски правительства дIакхайкаду, деша хьашт долаш мел йолча паччахьалкхенашка консультацеш яра накъапа Совещанена кийчо йолве а Совещании гулъярца дувзаденна дола дешаш дувцара йоагI-йоагIача правительствашта юкъе белгаларча стаде вIашагIкхета а дьина предложени е луш кхайкараш дарца Финлянде правительства инициатива тойтара ше раьза хилар.

Советски Союз тIехьа я Европа малхбоалехьарчен малхбузехьарчен паччахьалкхенаша цхьана къахьегарца ерригача континента маьршала юкъарчал доацаш гIулакх тоссалуш долча энергетика, транспорта, уназцiено лоранра дакъе а нитта йоккхий проекташ чакхъяхара. Шерра цхьана экономически Iилма - технически гIулакхаш леладар, духьале йоцаш вIаши гIойле йоала торговли леларр, культурни обменаш яр, уж дегIаккхуварга хьежжа, политически гIулакхаш а цхьана леладара лоархIаме лард хила йиш йолаш хила езаш да.

БIарчча хьанйцача, аьлар нов. Громыкос, Европера вай позицеш тешаме я. Социализмана хаьрагIдаьннараьтта, Советски Союзе цун цхьоагIонхой пэрагIатонаец кортамукъаленнеп кхерам бац.

ХьалхагIа мо мара, хIанз а вай цхьаннена а кхерам тIа а тийсабаш, тIа я тувсан е Европе а, е цун доазонаш арахьа а. Вай эскаро, фашистски агрессораш эша а баь, Европана юкъе чуберг машар, тIом а па бахьаш.

Советски Союза хьалхагIа а санна хет, Средиземни фордa районе ракетно - ядерни герзах мукъа йола зона хьаяр Европа а хIаьта нитта африканaки континента а, Гаргарчен Юкъерчен Малхбоаленa а боккхача лоархIаме хIама хургдар аьнна.

ДIахо докладчика йийцар советско - китайски гIулакхий проблема.

КНР кулгалхоша дола хIама даь, революци котъяьначен халкъа Китай хьанийначен хьалхарча шерашка вай мехкашта юкъе тоссаденна гIулакхаш эгIадара. Шаккха а кхьметтел эггара даьрагIа болча вай новстагIаша а леладьац белгалдаьккхар нов. Громыкос. Советски Союза, социалистически содружества кхычa мехкий гIулакхаш, машар безаш йола цар арахьара политика бIехъяр духьа хIана китайски кулгалхоша леларааш санна, селлара сий доацеш селлара йокхийн приемаш.

Дукха шераш хьалхагIа дена ло могаш цар паччахьалкхенаша герз дIадаккхаран ядерни герз дIадаккхаран тIаерзаьв бола вай политика, хIаьта империализм цу гIулакхашта духьала хилар хоаш ма вай. Цар хьакхайкаду, герз, къаьстта а ядерни дар, дIадаккхара хьакъехьа ен бола моллагIа соглашени цар Iехавелга да, цудухьа фуннагIа дича а Китая из дергдац, хIаьта цу дешиех лаьна переговораш е истола хьалхашка Iо а ховрьяц яхаш. КНР кулгалхоша вочa оагIорахьара цaц коммунистически обществo хьалъяра тIаерзаьв вай политикен вай программен.

Дукха ха йоалаш хиннача Китая Коммунистически парте IX-ча съездо социалистически содружества новстагIа долаш бола из никъ вIаштIехьа а бахкха, чIоагIбир. ХIанз Китая керттер новстагIа лоархIар империализм а боацаш, социалистически паччахьалкхенаш, эггара хьалха Советски Союз — дунен тIа эггара наз болашагIа йола империализмана духьалара бостион я.

Китая арахьарча политика пролетарски интернационализмацара гIулакхаш доаладаьа, классови социалистически чулоацам бохабьб. Цудухьа тIини е яс КНР великодержавни антиленински никъ дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка дахи социалистически паччахьалкхений цхьоагIо меаьа, антиимпериалистически фронт лер тIара яккха гIертарашца цхьаьа тарлуш хилар, хьаьрьаьнача империалистически реакцеца цхьаьа тарлуш хилар. МоагIа йолча цу гIулакхий мах баьб дукха ха йоацаш хиннача коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча Совещание дакъе лаьцараша.

Кремлевски Дворецехь вигуэазаьи болиен хьинар айденначем хьалашка йоаккхаш революционни гимн е йолаш Совещание итогаш кхеча хала, коммунистий дерригача дунен Эскара кулгалхоша, марксизмана - ленинизмана шоаш тешаме хилар бакъ а даь, цу тайпара безкe йир цунна духьаларча къовсаме накъа тIа нетараш.

Цу Совещание новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца, укх шера 29 мартен 13 июнен Советски правительства даьча заявленешко шиъзара хьахенаь Китайски Халкъа Республикана хьакхьоз вай мехка,- вай парте, СССР правительства принципиальни позиц. Китайхарча гIулакха вай политика лард хила е хиннай, йолаш а я — СССР-ан КНР-ен юкъера доттагIала юхаоттадаран дIахо дегIадоаледарач тIаберзабаь никъ, боккъалдар аьнча, масс тайпара провокацеш хоадамболлаш юха а тохаш яппараш сиш сий новле гIерташ хиллача дувцача хабараш духьалоттаю Советски Союзо кхинна е мохка халкъий йIахьхача хана дола хьашташ теркалдеш йола конструктивни политика.

ДIахьача дукха гаьна яланзе йолча хана шоаш тIалаттача новенеш тIара я баьнна, Советски Союзагара территори дIаеза а болабеннаб китайски кулгалхой. Советски Союзе доазонаш шоаш кхоачача кхаьчалия, цу дакъе Средни Азерен Дальни Востокера дараш а, тIаккхуда йиш йолаш даь. Дамански гIайрен тIа хIара сахтечоаш эсараш харагIдаьннача делалеча гIулакхо хьекхар уж доазонаш лорадеш чIоагIгIа латта доаш вай дерригa халкъ хилар.

Советски правительства КНР правительствага предложени еннар советско - китайски доазон тIара гIулакхаш лертIадахара, моллагIа тайпа доаш, къаьстта а цIий моткъде тарлуш дараш, соцалара дакза дергдоаьр ше аьнна. Советски правительства предложени еппар 1964 шера цIайолаьенна хинна шинна а мехко полномочни вакалий консультацеш цхьацайолча участкашкара КНР-ен СССР-ен паччахьалкхений доазуа доза белгало шийсъяр духьа юха а дIайолае аьнна. Советски правительства из позици боккъонца вай политико ма яхара я — барт вIашагIа ца кхетача дола дешаш машара накъахьа къестадеш.

Вайна бакъахьа хетаргдоаш дар, аьлар нов. Громыкос, дованаш юкъера дIадатар, вай мехкашта юкъерча гIулакхашкара новстагIален низен мотт — из мегаргболаш мотт ца хилар эггара енйсагIа йола вывод болга китайски кулгалхоша кхетадар. ХIанз гор. Хабаровске лоацача дешa — цхьайолча доазон тIарча районашка хи тIа хеммш лелаелта лертIадаккхара шинна а оагIорахьара викалаш вIаштIеттару. Советски оагIоно цу тайпара факт ше айкса лоархI. Цхьабакъа, хIанз дуьна хала да цу переговорех тургдар фуд, нагахьа санна юххьанца деиз а тIехьагIа а китайски викалаша яь цхьайла вашалеш а дукха ха йоацаш китайски оагIоно Амура тIа яь мерди провокацеш в теркалийча. ДIахо йоалае хвао хьахьокхаргда СССР-ан Китайнен юкъерча гIулакхий дукхача дешах лаьна, хьалхагIе оттадача хьалашна кхеташ ца а хулийташ, переговораш е вай кийча хилар КНР кулгалхоша кийта лоархI.

ЧIоагIгIа уйла тIаьхийтар нов. Громыкос аламенна хьалхашка латтача эггара арагIа йолча проблемаех цхьаннена — герз Iоаделга соцаларен герз дIадаккхарен проблемана.

Герз дIадаккхара хьалха а санна, дуьхьала ба шоай хахар е шоай политически карьера тIом кийбарцен герз Iоадарцен юхьаялийтараш. Духьала я доал лу класс — буржуази, тIема - промышленни объединенеш, паччахьалкхен органашка цар оттабараш. Тахан санна чIоагIа эза исторе чуль цIаккха а хиннадаи герз Iоадара пуржил. Алкха дIадахача цхьаи шера тIема гIулакхашка 200 млрд. хIана дахийтадаш ьая ахча дIадахийтад дунен паччахьалкхенаша. ХIаьта из ахча тIа-тIа дукхагIа худ.

Герз Iоадара дог урауттадерий политикана духьала латт Советски Союза кхыча социалистически паччахьалкхенашен дерригIа чакхйоахаш йола машар беза политика.

Вай мехко теркалдьр а теркалдер а дунен кердача тIема кхерам кIезигбара тIаберзабаь эггара раднкальнегIа боле гIа ерригача паччахьалкхенашка цIендаь герз дIадоаккхилга хургхилар да. Паччахьалкхений дентелий, Iалмахой уйла хIанз тIаерзае оза герза керда тайпанаш юкъедоаладара хьалаш белгалдара а ца еравеш (хIаьта НАТО тIема штабашка цу гIулакха чIоагIа тIера ма бай), герз дIадаккхара. хIана аьнча герз Iоаделга Iоадалая йола дукха ха я.

Герз дIадаккхара йоагIаш йолча, ше саттота къоастиелга дIадекача проблемашта юкъера керттера а лаьрхIа хьакъоастадар докладчика стратегически оалаш долча герза хьакъехьара доц.

Советски правительства Лакхехьарча Советаа хьалхагIа а дIакхайкададар цу дешах хетачоа США-ца дагаьла ше кийча хилар. США правительства хьакхайкадар, дIа-юха дагадовларe кийчлуш я ше аьнна. Советски правительство а нитта кийча я цунна. Са дIаьла безам бар, шинна а оагIоно из дош боккхача лоархIаме хилар теркалдергхиларга догдоаш се хилар.

Ядерни герз эггара хьалха арадаьтча дена Советски Союзо белгалзаьхад алхха маьршача гIулакхашта мара атома низах пайда эза могар ца хилар, цу гIулакха йоагIаш йола дунен халкъашта юкъера соглашени язза ярг ца хилар. Из цу тайпарча уйлай дерригIа хьа а сий, хIанз цу тайпарча решенеш тIехьа а латт.

Ядерни герз цIендаь дIадаккхара, ядерни герз хIалакдара, кхыча дешашца аьнча — атомни низах ядерни герз хьадара пайда ца эцийтара доагIаш доле дерригa керттара дешаш боккъонца къоастадулургдаш ерригача, белгаш ерригача, ядерни державашо дакъа лоаташ хилча мара. Советски правительство хьалхагIа а санна кийча я из Iалаьмате боккхача лоархIамера дош кхычa ядерни державай вИкалашна дувца.

Боккъонца низаморг да цхьакха декхар — ядерни герз доарже ца дайтилга. Кху мехкаш а санна, ратификаци е йоллений Советски Союз хIанз 90 гарга йолча паччахьалкхено кулгаш яздьача ядерни герз доардеш ца дарe хьакъехьарча договоре. Вай вIаьала бетам бар, договорах хьакхетара хьакъехьара дош хIанз а дувцаш долча мехкий уйла цунна кулгаш яздаьреш ратификаци язен арг ца хиларех йолча алхха цийсача вывода тIа соцаргхиларга доаш догдоахаш хилар.

Советски Союзо массаза а лоархIам баьб ядерни герза тохкамаш делга дехкара хьакъехьарча дешa. Цу оагIоранъя баьккха боккъя гIа бар атмосфере, космически арене, лина кIал деш дола тохкамаш соцадари хьакъехьа 1963 шера даь московски договор. Цхьабакъа, хIанз укх салаьта ца лехкаш дисад лаьтта кIал ядерни герза деш дола тохкамаш. Советски правительство кийча я цу дешах лаьца соглашени е а. Из дехкар чIоагIа хулга Iалашдергда къамен тIахьожама средствах пайда эцарна, хIаьта цу ларда тIа берт вIаштIехьбаккхалзе а бар бар.

Советски Союзо предложени еннай фордаьи океаний бухах тIема гIулакхашта пайда эцалга дехкара хьакъехьа, химически биологически тIема средствош хIанз йийхкачуя чIоагIгIа екхара хьакъехьа.

Герз Iоаделга соцаларан герз дIадаккхаран тIаерзадаь Советски Союзо леладу арахьара политически гIулакхаш вежарашка долча социалистически мехкашца эггара айхагIча тайпара цхьана гIулакхаш леладеш цар хьалловпаши чакхдоах. Цу дакъе прогресс Iалашъяра къаьстта боккха лоархIам бу Варшавски Договорага гIоллара вай цхьаагIонхоша — Польша, Чехословаке, ГДР, Болгаре, Венгре, Румыне, Шоай арIгIинна цар а лоархIаме предложенеш тел герз дIадаккхара тайп-тайпарча аспекташ лаьна, белгала аьнча, Европа мехкашта йоагIарех.

Дукха ха йоацаш герз дIадаккхара деша йолча Женевски комитета йиззача боккъонагIа йола член а лоархIам даккха лаца йийхар Монгольски Халкъа Республика. Герз дIадаккхара гIулакха МНР лоаши массаза а къахтам кхетаеш хинна. Цо цIаккха а юха ца йоалаш хьалловттаьй герз дIадаккхара дакъера хIара конструктивни план. ХIанз кху а йоккхагIа а цун торонаш из шийникъ дIахо чакхбаккхара дакъе.

Герз Iоаделга кхоасара а из соцалара а никъ, герз дIадаккхара никъ хьалхабоал нитта аьналенa тучахьарча Iилма - техни ески революце а. Мичахьа дерригa цу районе хьараш — тIематахь дерзадерга е мошархал державара,— из къаьстта лоархIама дош да. Iалаьмтара хьалахьа доккхий низаш цахага оттадара, машарга оттоара тIехьа я Советски Союз.

Дунен халкъашта юкъерча вахара дукхача кхыча дешашка а санна, герз дIадаккхара дешашка Советски Союзан кхыча социалистически мехкашта массаза а хоьлу, аьлар дIахо докладчика, машар бахьан долаш лоаттабеча юкъарча къовсаме лоархIамечa дакача фактора маьха политика а йолаш йолча, группировкашта юкъе йоацача паччахьалкхений йоккхача группо шоаш хьаллепаш хилар. хIаьта цу паччахьалкхений позице цар мах а бу.

Коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча Совещание нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца йIахьхача хьара декхар а лоархIаш оттадаьд герза низаца доваш гIоттадаре кхерам чубоссаш латтача районашка коллективни кхерамзлен система хьаяра декхар. Белгалдаьккхад, хIанз делача событеша Европана нийсса Азе а коллективни кхерамзлен система хьаяра декхар дел порадка тIа оттаден хилар. Цхьан хинна европейски а азиатски а держава йолча Советски Союза лоа Азера дерригa халкъаш машаре дахар. Из идеи шерра хьаллаьцай дунен халкъашта юкъе, къаьстта а азиатски мехкашка.

Советски правительства дIакхайкаду, Азе коллективни кхерамзлен система хьаяра хьакъехьа енна предложени цу дешаца хьашт долаш йолча паччахьалкхенашна цIенхамтта Iомаргболгах ше дог тийша хилар.

Дунен тIера хьал, аьлар нов. Громыкос, дукхача хьала белгалдоал йоккхийча державашта юкъерча гIулакхашка хьежжа.

Советски правительства массеза а боккха лоархIам баьб Америка ВIашагIкхийттача Штаташцарча гIулакхий. США-ера дика гIулакхаш дегIадоаладара тIехьа да вай, хIаьта уж гIулакхаш доттагIий дараш санна хилар а лов вайна, хIана аьнча вай лог тийша ха, из советски санна, нитта америкайски а халкъий хьашташа маьхкара хургхиларах.

Переговорий заца хьатIаятта хилара хьакъехьа президента Р. Никсона яь заявленеш белгаш а йоаккхаш, докладчика аьлар, советски оагIув кийча я советско-американски гIулакхий дегIадоаладара торонаш Iовне. Сендуkъа хьежаш, масала, СССР Лакхехьарча Советех США конгрессeн авторитетни делегацеш дIа-юха ахийтарах долча дешага? Советски Союзе теркал ца лоаш дисадац советско - американски паччахьалкхенашта эггара кийто латтараш дика кийчо а яь вIашагIкхетара пайдана йолча оагIорахьа США президента дийцараш а.

Вай раьза долча тайпара дегIа ух Францецара вай мехка гIулакхаш. Шинна е мехко хьакъегар бахьан долаш укх тIехьарча шеранка чIоагI а деннад шер а деккад политически, экономически, Iилма - технически, культурни дакъе цхьана леладу советско-французски гIулакхаш. Цох дола керда цхьа масала да укх шера вай бетта 1970—74 ш. ш. торгово-экономически цхьана гIулакхаш леладара советско-французски соглашени яр. цу тIа белгалдаьккхад товарооборот шоаза алеамънийха шаккхе а оагIув доаш хилар.

Миита терденнад йоккхача шин державана юкъера гIулакхаш нитта дикагIча тайпара вIаштIехьахета? Из хиннад вIаши гIулакхаш леладара дешаш къестадеча лина шинна а оагIоно советски французски халкъий йIахьхача хьаара хьашташ ларде лийпандаь. Европен дерригача дунен тIен машар чIоагIбе гIертамшаккхе а оагIув хиннадаь.

Советско - английски гIулакхаш экономически хинна ца Iеш кхыча дакъе а дикагIа дегIаахара тIехьа я Советски Союз. Цу гIулакха эшача тайпара Англе правительствана дагаьла кийча а я Советски правительство.

Вай цIенхашта теркам тIабаьйтаб Италецара гIулакхаш дорагIа тоадара. Бакъде мегаргда, укх тIехьарча шерашка советско-итальянски гIулакхаш дикагIча новкъа леста хилар, къаьстта а экономически бувзамий хьакъехьара дараш в дисташ. Советски правительствана лигехах СССР-ан Италенен юкъера политически гIулакхий дакъе дIахо гIа баккха а контакташ оттае а йиш я.

ЧIоагIа лоархIаме лерхI вай Дальни Востокерча вай гаргарча лоаллахочунхара Японецара гIулакхаш тоадар а. Тайп-тайпарча накъкъашка цу мехкаца леладу гIулакхаш дIахо а дегIадоаладара тIехьа а Советски Союз. Цу дакъе хIаьале цхьадола хIамаш даьд, къаьстта торгово-экономически дакъе а деш. Цу гIулакха кIошта лоархIам балеш хургьян Японе шай позици, Японе маьршал дукхача хьале Советски Союзаца дикача лоалахой гIулакхаш чIоагIдара накъ тIа латтилга ца хетадар. Дунен халкъашта юкъерча цхьайолча проблемий хьакъехьара вай позицеш эргалоаш тIеса да вай мехкаш вIаши гаргга оарараш дола хIиншш —дукха тIех —дунен тIа, эггара хьалха Азен Тайжача океана бассейнаш машар хьашт долаш хилар.

Советски Союзо Индена леладу гIулакхаш белгалдоал экономически, Iилма-технически, культурни, кхыча дакъе шерра бувзамаш долаш хиларца, лоархIамегIча дунен юкъерча проблемаех хетар цхьатарра хиларца, шинна а мехка паччахьалкхен дентелашта юкъера контакташ чIоагIъярца.

Пакистанаца Советски Союза гIулакхаш дIахо а шораддара дахьа хьал боккъ а вай. Дукха-да доккхаш СССР Министрий Совета Председатела нов. А. Н. Косыгина Индеи Пакистане хIанз нитта лоаллахарча Афганистане яьча визиташа хьакъехкар уж мехкаш Советски Союзаца дIа-юха дувцар дикагIа кхетаде, вай мехкаца берката цхьан гIулакхаш леладеча новкъа дIахо а яха кийча хилар, хIаьта вай цунна даим тIехьа а да.

Советски Союза арахьарча политике массаза а къаьстта моттиг лаца а дайций хIанз лаца в лоац лоалахарча мехкашцарча гIулакхаша. Дикка дегIадаьккхад Финляндецара вай гIулакхаш, уж белгалдоал партнера ерра-дувзар кхетадеш, цунна хетар лоархIаш хиларца. 1948 шера доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, цIашин новкъостал дара советско-финлянски договора дерригa дIа-даьхинна уж гIулакхаш хила в хиннад, долаш а да, хург а да Европа къилбседехьа машари кхерамзлен чIоагIъяра лоархIаме фактор.

Норвегий—вай эгара къилбсеедегахьара лоаллахо. Советски правительства лерхIачо, тайп-тайпарча дакъера советско-норвежски гIулакхаш дегIаккхувлара кIезига резерваш яц. Цу резервех пайда эца беза, хIаьта вай цунна тIехьа а да.

Турцецара Советски Союза гIулакхаш дикача лоаллахой дараш санна дегIа ух ела йиш йолаш да вай. Шиъ оагIорахьара Турцеца дика, доттагIлен гIулакхаш леладергдолаш я Советски Союз.

ТIехьара шераш Иранцарча гIулакхашта беркате хилар. Афганистанаццара Советски Союза доттагIлен ларде летт шаккхе а оагIув машаре а барт болаш а яха безам болаш хилар.

Укх тIехьарча хана дика толамаш даькхад Iарбий мехкашца доттагIлен гIулакх леладара дакъе. Цу районa паччахьалкхенашцара вай мехка доттагIал хьахул агрессе низашта духьал цхьан лоаттабеча политически къовсаме, цу мехкий кортамукъален прогресси бахьане лоаттабеча къовсаме. Къаьстта йIаьха бувзамаш да вай Iарбий ВIашагIкхийттача Республикаца. Советски Союзан ОАР-ан юкъера гIулакхаш вIаши тешам хиларца белгалдоал, хIаьта цу тайпара тешам боккъонца долча доттагIлеца цхьана гIулакхаш леладарах хилхьа даргдолир, — из цун сида, — ала доагIа.

ВIашш лоархIаш а доттагIал долаш а я Советски Союзи Сирий паччахьалкхенна доан деш вола Атаси керте латта цун делегаци вай мехка ена шинна а мехка юкъера гIулакхаш кху е чIоагIдара пайдане бола вахт чакхйоаккхаш я.

Дика гIулакхаш леладу вай Иракаца, Йеменски Iарбий Республикаца, Къулбехьар Йемена Халкъа Республикаца, кхыча Iарбий паччахьалкхенашца.

Советски Союзан Алжирен юкъера безамое доттагIлени гIулакхаш долга цу мехка дукха за йоацаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Н. В. Подгорне яьча визитa. Къаьстта хьахьоккхаш санна цо Марокко яьча визито а хьакъехкар шоайла дика гIулакхаш леладе Советски Союзи Марокко кийча хилар.

Судана кердача кулгалхоша шоай мехка кортамукъале чIагIъяра, социальни прогресс ара эшараш хьадара, Советски Союзацарен кхыча социалистически мехкашцарен гIулакхаш дегIаккхулара деча чIоагIа раьза ба советски нах.

Вай бе бовттIеча тайпара лоархIам бу Малхбузен Европа нейтральни паччахьалкхенашцара — Австрецара, Швецецара, Швейцарецара гIулакхаш дегIаккхулара, хIаьта нейтралитета цар политика мах а бу. ВIаши пайдане а долаш дукхагIа гIулакхаш леладе йиш яр Бельгеца, Данеца, Голландеца, Исландеца, Европа кхыча мехкаша.

Африка къокача паччахьалкхенашца доттагIала а цхьана гIулакхаш леладара е тIехьа я СССР. БIарча хьанйшача гуш ба африкански мехкашкара машаре тIехьа, колониализмаьи неоколониализмаьи духьала лоаттабеш къовсамерча вай союзникарча гIулакхий дIахьалхашкахьа ахара тенденции. Вай мах бу, аьлар докладчика, Гвинеца, Сомалеца, Нигереца, Конгоца (Браззавиль), Танзанеца, Эфиопеца, Малеца, Конгоца (Киншаса), Советски Союза дипломатически гIулакхаши шерра бувзамаш леладеш хьахьара.

Традиционни а хинна дIаэттад Советски Союзо Бирмаца, Камбоджаца, Лаосца, Непалаца, Цейлонаца леладу гIулакхаш. Вай раьза да СССР дика гIулакхаш леладеча азиатски паччахьалкхенашта Малайзии Сингапури хьатIаккхетара.

Латински Америке дукхагIа хулаш латт вай бизача боарамагIа дипломатически гIулакхаш леладу паччахьалкхенаш. Укх тIехьарча хана Советски Союзо, Колумбе, Перу вIаши гIулакхаш лелаьдара посольстваш хьакхийллай СССР-аца гIулакхаш вIаштIехьдахара, торговли дегIаккхувлара, культурни обмен яра, пайдаве контакташ оттаяра чIоагIагIа тIехьа ба цхьадолча кхыча латино-американски мехкашка а. Шиъ оагIорахьара Советски Союз лаьаца санна кийча а цу континента мехкашца вIаши пайдане дола бувзамаш шерде, хIаьта царцарча дикача гIулакхий мах а бу.

Укх тIехьарча хана экономически, Iилма-технически, культурни дакъе вIаши пайдане дола советско-канадски бувзамаш шердаьдар, вай мехкашта юкъе политически контакташ оттаяра дика лардаш еххар. Австралецара вай гIулакхаш тоадара цхьайола торонаш я.

Дунен халкъашта юкъерча арене, белгалдаьккхар нов. Громыкос, мехкашта юкъе гIулакхаш леладара а уж дахара а дукха формаш я. Царех эггара лоархIамегIъяр ВIашагIкхийттача Къаьмий Организаци я.

ТIемаш лаьттеча хана дена, ООН-а лардаш еххача хана дена, Советски Союзо боккха лоархIам а баьб бу а бу цу организацене. Машара хьалтIаьна дIадехар, пайдане дар кхоачашдеда, вIаьига хIама карагIа даьнадан цунна. Цун балха дика пайда баьлар Советски Союзон вай доттагIашен, яь кхоахам кIаьдбарах, колониальни система дIашахбарах, экспанзе политикина дуьхьаларча къовсама тIаерзаьв йола предложенеш лоIацарах.

Цхьабакъда, ВIашагIкхийттача Къаьмий Организаце балхага хьежача гуш да цо хIинз а машара тIехьа лоаттабеча къовсамерча торонех бизза пайда ца эцийта. ЛоархIаме да ООН-о йоккхий а ира а проблемаш ювсар, шиъ Устава тIера ца йоалаш по болх бар, машара гIулакх дар. Из дерригa а ООН-а тIкъаьи нихь шу дизара юбилей хьатIаоттача хана къаьстта актуальни да.

Лакхехьарча Совета трибуна тIера ала йиш я Советски Союза дунен халкъашта юкъерча хьал чIоагIа хилар, аьлар А. А. Громыкос шиъ къамаьл чекхдоалаш. Из хиннад КПСС ЦК-си, цунна кулгал деча карос—Политбюросо хIара деина Iалаьмате чIоагIа болх бараш, Советски правительстве, СССР Союза Лакхехьарча Совета, цун Президиумо комиссеши кийса лоттам болаш эффективни болх бараш, советски общественни организацешел профсоюзашел дьшара къахьегарах.

Цу боккхача а тайп-тайпарча а балхо торо хулийт практике социалистически интернационализма принципаех дерригIа а товза а пайде цийта, Советски Союза паччахьалкхен хьаштеш лорадайта. „Вай коммунистически партен Советски правительствaн арахьара политике дерригача советски халкъо дег тIарен цхьабарт болашин хьаллоац. хIаьта цунах латт цун низи эффективности.

Советски халкъо, экономика, Iилма, техника, культура дегIайоалоеча, халкъа хьал-торо тоадеча социалистически демократи дегIаккхуелача, даим Советски Союза обороника чIоагIбеча доахачи толамаша чIоагI а ю кIоарг а ю советски арахьарча политика дунен событей лелама еш йола вIалие. СССР арахьарча политика, социалистически паччахьалкхено дунехьа луча идейн низо тIаозиш бола наькха баьаи лахгIбе могаргдеш цхьанна расстояниена. Из кIоаргга машар беза, кIоаргга гуманни арахьара политика, цо кхоачашду халкъа хьашташ — цхьан уж хьашташ.

Советски Союз чIоагIгIа а тIера йолаш а латт лаьтта машар оттабара тIехьа. Цо чакхйоах, чакхйоахарт а я халкъашта юкъера доттагIлен политика — ленински арахьара политика.

Депутата А. А. Громыко докладага чIоагIа теркам тIа а бахийча лаьхийIар, хIаьта из дукхазза тIоараш деттаи юкъагI а аьлар

МОСКВА. 1965 шера кхоллина баьцар В. И. Ленина Совнаркоме хьалхара белхан кабинет. ХIанз юбилейни декопита хетаеш лакха тIе в-сахьат-ц дьзадаь 310 меттиг.

Сурта тIа: В. И. Ленина Совнаркоме белхан кабинетехь.

В. Бездушнов сурт.

ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агIо, 15 июль, 1969 шу.

ТIЕХЬАТЕТТА ЙИШ ЙОАЦА ГIУЛАКХ

Къахьегама овсарле лакхъяра керттера цIаккъ ба Iилмашсен хьал-ха латтача опытен кардаIдьянаш, юртбоахама культурай кхеара керда технологи балха юкъа кхувлаш. Бакъда, дукхахча боахамий практика хьахьокх даьтта леладеш алапи даларен из отта-дарен прогрессиви йоацача, къаьнача методашта кертадеф балха юкъе доаладара чIоагIа новкъарле елга. Иштта Iаткъ цу гIулакха моральни материальни стимулех дерттIа пайда ца эцар а.

Хоаш ма хиллара, отделене е бригаде чуйоагIа механизиро-ванни звено. Юртбоахама куль-турай лакхара хьувкъам кхебара даьтта хулийта общественна къа-хьегама форма я из. Звено болх-лошка дIалу массайолча хана е цхьан шера леладе даьтта, парна эшаш йола юртбоахама техника, инвентарь. Цу гIулакхо тоаь ху-лийт звено е шийн алсний низкаш, е кулгашца болх бе юкъе оазна кхьйолча кхаш леладерий новкъостала технологически карта тIа белгальдь даьтта кийчдара, цу тIа алат дIадера, цуна гIулакх дера билхий ерргIа комплексе кхоачашье.

ХIана боахамашка лелаш йола сдельно - премиальне хьисапе алапи телара форма къаенний. ХIара деша телача наркIаша пассIатта балхе юкъе кхувлийтеш моттигера хьалаше дIа ма дехка-ре йола хьалха латта агротехника.

Цу хьисапна прогрессивни а аккордно - премиальни хьисапе алапи телара форма. Из хьалха-ена опыто. Къахьегама тIехьаре а хьалхашкарчо лакхъяьлани алапи халара форма шейна чу-лоацI тIехьах, ше тIуйлаш дечо даьтташ. производства дакъа средствах хIара механизатора йиза пайда эцара йола мораль-ни а материальни а стимулаш. ЛоархIаме деший хIара къахье-гамхочо, кьаьна боалдой дарех тарра къахьегамо хьалаш а до-лаш, хьейга къа цо хьаьмакхача продукте дилалтен дуцалтен хьенжка кийса ларх1а йиш йилар? Цу гIулакха лоархIам лакхъу боахамаш бола хьувкъам дука хилар, хьача баахий хулалате хьенжка а доеш. цу-йий дий-кхе тIа болх беш болча хIара механизатора агротехника мероприятеш шийн хаиахьеп даиен кхоачашьеш хиларий дывзаледоян хилара. Алапи далара форма цу тайпара хила мора йиза кхоачашъе беш яц алапи далара социалистически принцип.

Дукха хI йоацаш со вааз хилар Шаьла района «Джалка» совхозе. Са дехкар дар дукхача хана дена болх беш йолча аккордно-премиальни хьисапе алапи телара форма балха юкъе йоалоий яхача механизированни звеньяй опыт йовзар. Са къемаьл хилар совхоза керттерча экономистаца нов, Бачкиевца. Цо дийцар:

— ЦаI бутт ах бутт хьалха рй юртбоахкин министерства тхо дехкарийла дар механизированни звеньяш кърад йоацача аккордно - премиальни хьисапе алапи телара система тIа кха. Овха белгалйина кхо звено: хьажкIаш гидуаргаш кхее Б. Саидова звено, шекара свекла кхее С. Агатиева звено, духьала гидуаргаш кхее М. Исмаилова звено. Бакъда, цу тайпара алапи далара система тIа уж звеньяш кха хIинз тIехьа да. тIапоагIача шера дIадо-лаьергиа оаха на гIулакх, кхачамтьйиза йолча производство мах хайначул тIакьагIа.

Совхоза кхоалагIча отделене цу хьаьтехьа дийнар соке Исмаилов Мовлди. ХIана яа бIаь гектара тIа гидуаргаш кхеш из ца. Ала доагIа гидуаргаш дика яц, юкъера я. Шай вежийна Сейт-Хьажий-ца болх беш из Мовлди. Цхьаз кхоачам кеташ ше хIанз йийча аладстIа. Кхай тIа дIайоййеза гидуаргаша шийга де лаьна Iу-мал ду цо, хIаьта дения нарадаш ех. Дукха моттигаш ниесду, цхьацца бахьанаш нийсдаларах, нарах ца дуц а.

Бокъаьла бакъ а долаш але доагIа дуц хьашташ докха йолга. ХIанз шоай совхоза директоргара тIадоагIача шера юртбоахама культураш кхее лаьттен МТЗ-52 марках йола тракторе елар дехаш из нов, Исмаилов. Из гIерт хIанзе а шийна хьакъоастадаьча кхай тIа-кхо дилла, хIаьта из фермаргна да а довш укх.

—ХIинзле ахкаб тIа дIа о лаьлье аргIаш де деза кхох, цуй тIехьа-тIа гурахь йIоарга лаьтта аьаяче хана хIа шо дIа а зесса даьтта дахача бох гIулакх хургдар, — йоах дийнар кулгалхочо.

Исмаилов, Саидов, Агатиев санна болча механизаторашта дукха хало хетаргьяц кастта шоаш оттадьйя дехкарашка хьежжа юртбоахама культурай хьувкъам кхебарах. Царех хIарае шийний хьалачка творчески къахьегарга, агротехникях пайда ийцарга. Бакъда, совхозагара дошла гIо эш царна.

Дошка гIалат дайна совхоза керттера экономистийра аккордно - премиальни хьисапе алапи телара система балха юкъе йоалтар тIехьатеттарах.

ХIара звенога дIадахача технологически карташ, хIаьта шекара свекла, гидуаргаш, хьажкIаш кхеара кхоачамтьйиза йиш производство чу я лоацам белгалдаьд пештнер продукци мкхарга дIадодар а цуй мах а. Бе-рдига хьувкъам чуйиза баллалца, технологически карта тIа белгалдаьча тайпала, хIара бетта механизатораша дала деза авансе лаьрIача дахьна гIулех. Цудухьа гIулех дац из система балха юкъейоалдеяга тIехьатетта.

Совхоза керттерча агронома а отделенеш агрономаша а новкъоста де деза оаз лоархIаме гIулакх ма хулла сихагIа балха юкъедоалдара.

Н. НОВАКОВ,
агроном.

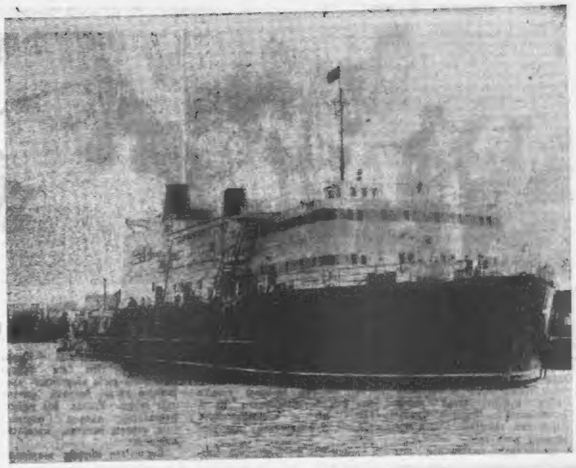

ТЮМЕНЬ. Хьаь шьтай мехка отара хьадхара «Северное сияние» цIе яц тIа йоадда лаьм электростанца. Цун мо — 20 эзар киловатт. Из Тюменьски кемаш деча завода коллектива хьаь а Чукотерте доаца дахача моттигашта, горнийй бежной веселедаьта заводаш, Москва, сурдаш тоаа лоархIа а я. Массехк ди дахаьча гIоада гевепча ваьтьа йода электростанци. СиберегIарча шин тIа. Къаьбосадя Шая ялала тIа 5 эзар километр шеж ба беза цун.

СУРТА ТIА: «Северное сияние» яха электростанца Тюменьски кемаш деча завода кхешера я цо йоалахача причале.

В. Засоршамна сурт.
ТАСС фотохроника.

●

МОСКВА. Кинопоказательни гIулакха хьагIалькарашка, полиграфически промышленность дегIаерга хьалар дар хIана Сокольники яхача парке хьайтвала «ХIинзаре полиграфически техника» — «Инполиграфмаш-69» яха дуней халкъашта юкъера выставке оттаяр.

Сурта тIа: СССР пафильон.
В. Волошекина сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕХАЧАРНА КОРАДОАГIА

Парте сийлахь дехкар отта-лаьа советски наха хьалхашка — массехк шера коммунизма материально-технически база хьаир. Из бекхтоххаме дехкар кхоачаьдаре материальни, къахьега-ма, финансови ресурсех боза пайда эца беза. Продукци ара-хецаш кхомбеш дIакхийта оза производстве материальни ресурсаш.

Из кхета а деш продукци ара-хецаш кхомбеш материальни ресурсаш дIаахийтара мероприятеш чакхйоах «Красный молот» завода коллективо. 1967 шера Советски Iедала 50 шу дизара сийна хетадаь общественна хьажар дIадихьаб заводе. Цу хана дена 700 сого дикаьа лаьнаьд хьажаре. Цар хIамаи кхомбоза бал-ха юкъейоаланьча 700 рационализаторски предложенех пайчахьалкхенна 230 эзар сом пайда баьнаб. Иштта 430 тонн металл, 3501 кубически метр тоIаль фо, 4950 тонн Iи, 61 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 256 тонн мазут, 9048 кубически метр кислород, иштта кхы дукха маьхера материальни ресурсаш кхояьй. Шуа сонгIа 25 эзар сома маьха меликандаш материалаши 30,6 эзар сома маьхь ца эша оборудовани гуча а хьекха реализаци яьй.

ХIамаи кхомбаза мероприятеш балха юкъе а кхуьлаш, 1968 шера продукцена прокат аш дIабоада мах планах бонгIацул 1,22 процент лохбаьб завода коллективо. ХIара шера дIахьестаеча 400—450 тонн отходех а пайда ийбу. Царех хьаю дIаиага оатхалеш халкъа боахама эша изделеш.

Йоккха терко ю заводе доагор, теплоэнерги, электроэнерги кхояра. Доагора къаьстта укет дела-яр бахьан долаш укх шера дух-хьал 5 бетта 1214 тонн доагор, 1093 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй.

Продукцега цIабода мах тIатIа лох а беш къахьегама овсарле лакхъяра лоархIаме мероприятеш чакхйоах заводе. Цу лаькъе шерра прогрессивни технологи юкъейоаланьй гIоина йолча процессашта, механизаци а яь оатхелаяйта обработка. вогйолаш 7 поточно-групповой лини вIаштIехьаьккхай заводе. Духхьал цирех цхьан лини бечча пайда 12 эзар сом да.

ЧIогIа металл хьоккхача шерра юкъедихьад синтетически алмаз, хIаьта фонтаньк арматура оатхалаш алмазаца шаьръяо уж кийчъяра ха 5075 сахьат кIелоргъяьй. Цунах 4 эзар сом пайда баьнаб.

Укх шерашка дукха кердалараш балха юкъеккхьад. Цар дикка лакхъяьй къахьегама овсарле. Производствени процессашта механизаци яьй заводе. вешта аьлча, кольцевой оаязшта электросварка ераи чона хIамаш хьаара ше чIогIлуш долча лоаладаьча металлай лаьрхIа механизированни установкаш оттаьй, хий а я балха юкъейоакхьай 15 мухь хьалхийбу края, 10 механизированни вагонетка, ше мухь тIера Iобоаха тора. Иштта ноалаянех халачеа производственни процессаьта а механизаци яьй. Болх Iилмаь ларда тIа вIаштIехьбахкалар чIоагIа доархIама гIулакх да. Из болх дика лел заводе. Балха юкъейоакхьача пяс НОТ предложене 117 эзар сома маьха экономи яьй.

Материальни къахьегаенех ресурсаш кхояра доккха гIо ду заводa рационализатораша. 1968 шера цар кийчъйча 802 рационализаторски предложенех дукхагIъяраш балха юкъейикхьай. Из бахьан долаш 79 эзар сома маьха 294 тонн металл, 248 эзар кубически метр газ, 11 эзар кубически метр кислород, иштта кхыйола маьхера ресурсаш кхое йиш хилар заводе. Укх шера 4 бетта рационализатораша 278 предложени кийчьяьй, царех 150 предложени балха юкъеяхьарах 84,5 эзар сома маьха ресурсаш кхояьй.

Дукхача хеза дена кузнечни цехе цкъе болх баь Iи фега дIа а ухаш йоарл. Модельни цеха начальника К. Д. Емельяненкон № 10 йолча цеха начальника воп. Ярошенкон предложенех зехьа йовча Iаварах шоллагIа пайда ийбу. Цу гIулакхо 37 эзар сома маьха средствааш кхое торо хилийтар. Цу тайпара масалаш кхы дукха а кхувла йиш я.

Ала деза, из иштта дале а заводе хIанз а тIехь кIезиг-дукха кхоачамбоацараш да. Цхьайолча моттигашка бозза пайда ийбаш материальни къахьегамна ресурсех. Металльтте аппаратура юдеваш кхоачая болаш хьааьхьен ара ца хенар бахьан долаш зе а деш дукха турбаш, металл доаде дийзар. Технологи доха хилар бахьан долаш металла обработка еча хина шолхаш а хулаш дIаухаш дукха зехьа металл дов. Цхьайолча хана дукха зехьа балха ла йоаш. Уж кхоачамбоацараш балха юкъера дIададькача производства дегIаахара темпаш кхы а лаккхургья, арахецача продукцега хIабода мах а чухахьаргба.

Укх шера доагор, цхьа болх бахь Iи, инструменташ, металл кхоадара балха юкъехьоргIолаш 63 тайп-тайпара мероприятеш кийчъяьй заводе. Царех 258 эзар сома маьха пайда баргба.

Цхьабакъда, из шита дале а, бIарча хьайцача завода коллективо дика болх бу але йиш а В. И. Ленин ваь ха гаргга ше гIерт хьинар создуваш къахьег завода болхлоша. Шоаш тIайоа бехктоххаме дехкараш дикагIа кхоачашдаьа шерра социалистически къ а йоархаьй. Керттера шийн дехкар — пятилетка дагьалгIа шера плана ханал хьалха кхочашдар лархI барт тайбача завода коллективо.

К. ГОЦКИЙ,
«Красный молот» завода керттера экономист.

Бокъонаш телхаерашца — лира къовсам

В. И. Ленин аль бIаь шу хилара сийна социалистически дехкараш тIа а ийда къахьегаш я Грозненски автомобильни комбината коллектив. Укх шера мухь дIа-юха кхахьара план 27 декабрь хьатIакхачалехьа кхоачашье лерхI комбината болхлоша. Къахьегама овсарле 5 процент лакхлургья, хIаьта мухь дIа-юха кхахьарга дIабода мах 5 процент лохлургба.

19.. тIоийна дерриге дехкараш кхоачашдо кхоа дIаккхьачабене а, дIадахача ах шера задани 100,5 процент кхоачашьяьй коллективо. Дукхача шоферашие ремонт еча болхлоша шоашта оттаьь задани тIехххоачашью. 18 шу да Н. Мелкумова цу боахаме шоферална болх бу. Ший керерча машенана дика доал е ду, балха нормаш даим тIехххоачаш а ю коммунистически къахьегама ударника. Иштта дика болх бу из сийдола цIа лелача шофера Поляков Валентина я. Комбината сийлен Доска тIа хьалтеха доал цун портрет. Балха тIа а къахьегама дисциплина па телхаре а хьацарие хьокхам тIа цар.

Дукха дика лелаш ала доагIа В. Чечеров керте латтача профилакторе слесарий бригада коллективах. Болх дика бовзаш, йоккха опыт йолаш боахлой ба цу бригадера баувш. Массаза а лаккх хул балха тIа шоа дукха хьокхамаш. Ала доагIа, комбинате 90 процент шофераше ремонтьераш дика производственни дисциплинировани балхлойн хилар.

Дика вIаштIехьбьиккхаб комбинате кхетама болх а. Къахьегам дисциплина телхаераша лира къовсам доаттабу цига. Цу гIулакх чIоагIа новкъостал ду новкъостий судо. Шофераша м. м. Крючкова, Резникова, Андреева, токара Арсентьева къахьегама дисциплина телхайора, цунга хьежжа лелар балха гIулакх я. Джанаралиев. Мухали юрте латтача новкъостий судо шийн заседане дийнар цар дош, боагIаш бехктоххаме оазбир Крючков, Резников, Андреев, Арсентьев. Цул тIехьагIа дикагIа болх бе баьлар уж.

Дисциплина телхаераш моттиг яц комбинате. Партийни организаце, местин комитето даим тIахьожам лоаттабу царна, собранешка, местин комитета заседане дуьц цар дешаш, сатирически пенгазеташ тIа боах.

Иштта лира къовсам лоаттабешьехь хIанз а тIехь цхьайола балхлой шийн а коллектива а сий лакха доаттадара тIехьа доагIача тайпара къа ц хьегаш, прогулаш еш ба. Масала, апреле балхе тIа дукха прогулаш ерах бехк бир шофераш Торшхоев Хьамида, Газиев Iийсайна. Моиаев Адлана. ХIаьта Довлаев Супьян балхара дIаваккха оттадир местин комитето. Цул хьалхагIа автокомбинат администраце шиъ вызовор елар Довлаев Супьяна. Товалашзар Супьян, дIахо а ше хьалхагIа Iелабаьча новкъа дIавакар из. Товерин коа машинаца балха хьожавича, цига дIа а ца волаш Дагестане а ваха, шин дийнахь тIаккхачча мухь дIа-юха кхухьаш хила долла ахча довккхаш лийлар из. Цу наькъа паччахьалкхена 199 сом зе дир цо. Цул тIехьагIа гIишлошьча майде болх бе хьожавича, цига машина дIа а оттаеь, администрацега ца хоатташ ваьна Казахстане договорах балха вахаш Довлаев Супьян. Производстваца тарлургдоацаш гIулакхаш лелайрах, цхьаккха бахьан доацаш 1—2 бетта балха хьа ца боагIаш лелерах, балхара дIабаьхаб Шебалов Iалхан, Цибизов Руслан, пов. Яхъяев, Ржевский Николай. Цу тайпарча гIулакхаша чIоагIа юхатеттe хьахьегама овсарле дегIаакхар. Цудухь моттиг яц уж санна болча лаха барт тайна, хьаьнала къахьегиш боахкача автокомбината болхлой коллективе.

Къахьегамен производственни дисциплина тоаяра, къахьегама овсарле лаккхъяра социалистически яхьах шерра пайда ийбу автокомбинате. Цхьабакъда цхьайолча хана йовгIаш ийкеш телае комбинате коммунистически къахьегама коллектив аха сийлен цIи. Коллективаша дагасьина, цунна ала йовгIий а, дIахо йолача хана цо малагIа социалистически дехкараш тIаьз а, из царех лоархIеогIий а хьожа мара ала ягIац из сийдола цIи.

Цхьабакъда из иштта дале, 1968 шера декабрь бетта местин комитето шийн заседане № 3 йолча автоколонна 11 бетта задани 108 процент кхоачашьярах коммунистически къахьегама коллектива яха цIи елар. Из цIи ше дуча хана коллектива дувцинзар из гIулакх, цхьаццанеща дагадаккхар местин комитет, тахханзар коллектива къахьегама а производственни а дисциплина. ХIаьта комбината кулгалхочо местин комитето бахча бигар соцам. Хоаш дац местком автоколонна шофераша и. к. Андреева, Базалиева, Шамсадова, Хаджимурадова даим къахьегама дисциплина телхаелга. Массехказа дийцадир цар дош комитета заседане. Нох Андреев балхара дIаваккха а оттавир.

ХIанз а тIехьа цхьаболча болхлоша шоашта ала балха нормаш кхоачашьяц, прогулаш ю. ТIаккха хаттар от хьалхашка: йовгIаш сийлий цу коллектива из сийдола цIи? Цу хаттара жоп долийтаргда шай автокомбината местин комитетага. Цхьабакъда, лоаша аьтча, бюрократизм я из. Цхьанне а бокъо яц балха тIа социалистически нормаш телхае.

Лакхе дийцаз херте а дайна дIахо йолача хана нахахара дий кхетама болх тоабе беза автокомбината местин комитето, кулгаллоша. Нагахь санна кхетаме болх производствени балхаца дика вIаштIехьболюхе, лакхача бoараме лелабой дисциплина телхаераш кIезигагIа а вIалле хургбац. ТIаккха къахьегама овсарле а лаккхургья, пачхьалкхен задани дикагIа йоазин кхоачашьйолургья.

С. ЧУХАРЕНКО.

Кхашкара балхаш сихденнад

ХьатIаьттад колхозни юрта балхаш сихлу денош — ялаташ чуэца ха. Юрта боахамерча болхлошта етте дец ер шу.

Цхьабакъда, Iалама кизаш эша а дахь котбаьынаб кхашкарен фермашкарен къахьегамхой, ялаташ дика хьаькхеде вIаштIехьдаьынад цар. ХIанз дехкар сиха латт аьлча, из латт, сихен ца дойташи ялаташ чуэцарах.

Ялаташ чуэцаьга иштта вIаштIехьдоаккхаргда дувцаш я «Таьзан керттера дехкар» яха «Сельские зори» журнала июльски номера передовой статья.

Пайдача пайдаяш хургья «Вай гIулакхашка вах Ленин» яхача рубрикане кIел кепатеха, юрта боахама кооперацe къакъехьара Ленине вовкетташ иштта кхоачашду дувцаш йола И. Золотарева «Новкъа воагIаш бахь тоххам» яха статья.

«Доаьъара баьцей резерваш» ьшпо керте гIолла даьча йоазонна кIал тематически материалий йоккха подборка кепатехай журнало.

Цу тIа к КПСС Зольски райкома (Чоаний-Балкъарой АССР) хьалхарча секретара М. Довшоковна статья. «ХIара боахама культурах дагагIенаш» яхаш цIа а йолаш. Автора ма ярра юва культурах дагагIенаш вIаштIехьъахара района боахамашка Iоавача аньтех, цар дуча экономически пайдах, агротехникех, и. кх. дI.

Юртбоахама Iилмай кандидата И. Овчинникова «Баьце босешке» яхача статья тIа дувц шьра йолача моттигашка бераш, ялеш-ка, кхычахьа культурин дагагIенаш хьаерах.

Дагестанен Нохч - ГIалгIайчен фермай къахьегамхошта могашо оаха Дагестански АССР Крупски шоарлIча дукхе-шурий совхоза керттера зоотехника М. Шапиевен юртбоахама Iилмай кандидата А. Агабековен хьаь «Из да боахам вабелгь» яха статья. Автораша ма дарра дувц шоай боахам тIехьабисачера хьалхабаьхха совхоза коллектива иштта вIаштIехьдаьнад малагIа факторше а цу гIулакха пайда ийцараш. Статья тIа доаладу совхоза производстве вIашагIйоллара ерантика хьаькъхаш доле дукха пайдане масалаш факташ.

Июльски номер тIа кепатеха я культураш латта лелладара а букъ лаьпа ю вортIагIа беседа. ХIанз из кетеяьй дута чуэшила вIаштIехьдаккхара. Из беседа ю Ростовски областа юрта боахама управление дугаьа хьожача йоккхагIйолча агронома М. Шашкинаcи Пролетарски района юрта боахама управление керттерча агронома Е. Волгуниеси.

Пайдана статья я Нохч-ГIалгIай АССР Грозненски шуэний совхоза директора Д. Цагоси коллхоза экономиста И. Косилкинен язъаь «Дича пайдане даре яха статья. Автораша дог тешадеш дола масалаш факташ а кхувлаш хьахьокх городашта гонахьа духхьал шура ахара дехкича боахамашка шура ахарах боала пайда. кIоартте специалисташ ара опытах дуц.

Дагестански пачхьалкхен университета аспиранта А. Горунова «Харшашка - къоргашка гIолла» яхача статья тIа дувц хершийкъоргий новкъостала комсашта хий дехкара практиках. Цу тайпара методах пайда эцар гIойлетIа хургда дукъ тIарча хомсашта хий дехкача.

Сомий бешамаш комсий бешамаш лелаерашта еша могаю оаха иштта юртбоахама Iилмай доктора Г. Трусевича «Окулировка тоаяра» яха статьяш «Ахкан заьмалахьа сомий бешамашта гIулакх кар» яха гергача истола хьалкашкара беседеш, кхыйола материалаш.

Журнала тIа кепатеха я юртерча механизаторашта лаьрхIаш кхыча темаех йолаш материалаш.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала редактор.

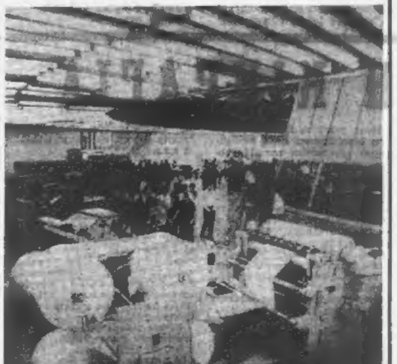

ЦУНГАРА МЕГАРГБА ХЬОКХАМ ЭЦА

МалгIабика районе Саутиев Iадсалам ца вовзаш нагахьа механизатор хургвац. Каст-каста го йиш я из волча гонаяйца хувзаденна йола хIама хатта, цунгара хьехам эца бахка шоай боахамера а. хIаьта иштта кхычахьара а механизатораш. ХIаьта ше волча ваьар новкъостал ца деш юхавоаьйтад цо.

Укх шера тиъзь пхиъ шу дола Саутиев Iадсалама трактора тIа болх бу.

КIаьнк волча хена машинашта, тракторашта юхера из дIавоаькхаргвар чIоагIа хIама хила лезар. Массе хана трактористашта, шоферашта гонахье кхестар, царна новкъостал де гIертар, техникаца дувзадениш хIама ха лоаш даим хаттараш дора. ШагIарбараш цох дор хилар лоаш бар, цхьабакъда кIаьнк шийн бесам кот а баьпна школе дийша ваьлча дукха уйла ца ейн, механизаторий курсашка деш вахар.

Техника цунна чIоагIа езандаь а из Iомае дуц безам боландаь а хиана хургдар из цу курсашка дешаш мел хиллачул дикагIа кхетар Iадсалам цига хьахьехачох. Хьехархоша, цу хана а тIехьа белгалдоахар цох говза механизатор хургхилар.

Курсаш чакхьяьнчул тIехьагIа Павлодарски областера цхьа совхозе болх бе вахийт из. Дукха ха эшанзар хIама ха доа-ча, хьинар хоара дIаийнгача сага боахаме хьалха латтача механизаторашта цхьан мугIаре отта. Даьхено мах ца беш дитанзар цо тIагIертта къахьегаш дIадихьа хьалхара шераш. «Эрий дада лаьтташ кърадерзадараз» яха мехаль елар цунча. Эггара хьалха цунна кхаьча совгIат из хилар хургда из. — хIенз а тIехь чIоагIа дукхаеза Iадсалама из медаль.

Ше трактори бригада болх бе волавелча дена балха рационализаци яра тIера ер дIаиигa саг. Иштта ше болх бе волавеннача шера юкъе доалдар цо тIехьаюазача механизмай гидроблокаш тоаяра рационализаторски предложене. Цу рационализаторски предложене дукхьаьа цхьан бригаде хIара шера 1500 сом даьа кходе йиш хилийтар.

Казахстанера ше МалгIабика района Советски хача юрта цIавеча «Ингушский» совхоза цхьоалагIча отделене комбайнера балха вахар из. Дукхача хана еха латта комбайн цо цунга кхьачар. ХIаьта кхашкара хьувкъам чуэца ха хьатIекхача цхьа кIира мара дисадацар. Кхы дукха хабар ца дувцаш, доархIаме йола ха э ца йоаеш, комбайн тоаé волавелар из. Кхашкара хьувкъам чуэца бабабелча эггара хьалхагIа цига болх бе араьяннар Iадсалама комбайн яр. Дика болх бора машина, хьувкъам чуйица баллалца йоьхь а боханзар. Цудухьа хьалхарча сезонах совхозе дахкагIа бола хьокхам баькхар — 450 гектара тIара алат чуйицар, цу тIара 6520 центнер кIа чу а даьхьаш.

Отделене механик балхара дIаваьлча цун метте А. Саутиев вахийтар. ХIанз бархI шу даьнад из отделене механик волга. Дика лелаю цо техника. Цудухьа ваттахье мара аийслаш цар техника болх беча хана оаш дIаотташ.

ЧIоагIа хала дар отделене механизаторашта техника ехач. Из тоаяра цхьаккха бала бацар. Цу гIулакха парагIаьньар Iадсалам. ХIанз шоай цхьоале. слесарий цех я отделене. Цхьайолча оатхалаш шоаш хьаю укхаза механизаторашна.

Отделене цхьаккха гусеничча тракторий ходовой дакъа даьтта кулгашца лелаеча насосаца тохар. ХIаьта цхьан трактора, даьтта хьокхаш механизатора доадора цхьа - шин сахьат. Дукха уйла йир Iадсалама, трактораштa даьтта тохаш йоаю ха лоацъе гIерташ. ТIехьара электромеханически насосаца даьтта тоха аьнна предложени елар цо. ХIанз цу насосаца кхаь-йиь минута тракторашта даьтта тоха кхуа механизаторий. Ала деза кхыча боахамашкачча механизаторашта а шерра пайда эца Iадсалама еннача рационализаторски предложенеех.

Цхьан дийнахь ДИП-300 маркак йолча совхоза мастерске чулаттача тохарон станока подшипник ехар. ХьавийхарIадсалам. Ехача подшипникага хьежача тIехьагIа, МТЗ-53 яхача трактора гIара подшипник хьа а аьнкха, из хIеттига хьакха а хьекха ехачучал метте дIаоттайир. ХIаьта йодачийтача, хьалхе сенна болх бора цо.

Iадсалама дагадехар самолета минеральни удобрени тIайотта погрузчик е а. Хьадха из болх кулгашца бора, хIинача кхоза дуккагIа ха а йоайора. Цул соагIа, кхерамалех техника бокъонаш а телхайора.

Ше совхозе балха веча дена 32 рационализаторски предложени еннай цо. ХIаьта цар боахаме 20,5 эзар сом кходе йиш а хилийтай. Кхаьнка а мастерске а болх баь ше чуаеча даим техниках дола книжкаш а дешаш кIоарга Iадсалама шийн говзал.

ХIанз совхозе цун предложених МТЗ-50 яхача тракторий шестеренкашта рестораш еш лаьтт.

Б. ЗАКИЕВА.

«ДОШО КУЛГАШ»

Буруалеттачуэ декларам на даров шийна деладехьа а ца гоазал Iомае безам ба са, яхаш хулар шийн новкъосташка Ганченко Анатолий. Дукхача хана «Сунжанефть» НПУ художник велаш болх бир из. Цхьаза кхоачашдора цо шийна хьалхашка латтaн декхараш.

Шийн керттера болх бешехьа а буруалеттачар бар Iомабе гIертар из. Цу хана дагадехар Анатолена мехкдаьтта техникуме деша ваха. Карабулакски № 13 йолча буровой ше балха хьежаьеча хана Грозненски мехкдаьтта техникума студент-заочник вар Ганченко Анатолий.

Дукха ха ялахьа балха хьо хьакханаш гойта веламадар Анатолий. ТIаккха № 152 йолча буровой буруалеттачуэ гIовчалар вахийтар из. ХIанз бурвоe техник ва Анатолий. Дукха ха йоацаш техникум дика дийна чакх а яьккха диплом хьалхарча даькъаца ейнар из мехкдаьтта хоша.

«Дошо кулгаш» да цун дараш,—оал цох цунца цхьана болх бечар. Дика болх барал совгIа дика общественник а ва Ганченко. Шаккха а кхоачаш ца деж дитад цо шийна тIаьшла моллагIа а общественни гIулакх.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
«Сунжанефть» НПУ НОТ лаьхкегIбола инженер.

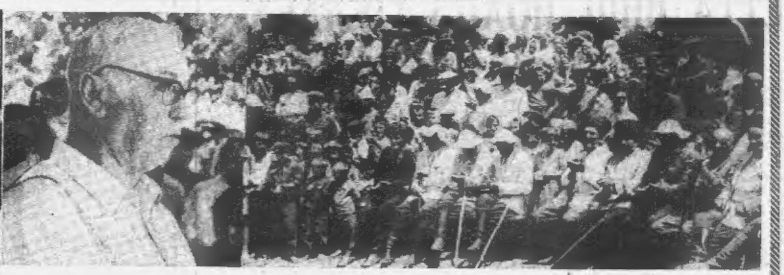

Даим яхаргья турпалий цIераш!

1919 шу. 24 июне (7 июле) Iуйрийна 11 сахьат долуш Знаменский-Юрта СурхотIен аккха тIабаьхнабар деникинцаш. Майра духьал эттар царна Знаменский - Юртарен СурхотIарен нах, гIалгIай къилча юрташнара дена орц.

Цхьабаьнда моостагIчун низ чIогIа бер. ЦIерашен махкана йоогайнр цар турпала тIом баьхна юрт.

Цу бирсача декошна дукхха нах беайнр кIайбараца. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта цIахиле а йицлургьац цар цIераш.

ДIадахнча шеттадийнахьа СурхотIера обелиск хьоделлан хотIен Знаменский - Юртан кIайчарца тIом бела бойналий сийна догIа обелискан хьоделларе хотаьь йоккхий митинг хилла. Уллахь йер районан кулгалхой, къонахий партизанаш, совхозе бечхой, кагерхой, [illegible]

къаьмнийн дир КПСС, Назрановски районан секретаре С. Целиева, гIеранаьннача турпала Нальгиев Мандречун вейа Барзахан, Албегачнан Iалаудина, цу хана артиллерист хиначу М. Лысенкос.

Цар цIерам дахар майра дейтарий, Советски Iаьдал латтача шераллахь юрта хиначу хуьлдашах дейцар. БехнахагIчар революционни традицеш тIехьийх леларе нагирхой тIахьийхар.

Знаменский-Юрта хиначу митинге къамал дир КПСС Назрановски районан хьалхарча секретара С. Целиева, Н. Гинале эскара дешарой вежаца командир хиначу М. Адуева, компартия районан секретаре нох. Барзахо-[illegible]

Обелискан тIе дукха зезаш дехкар Знаменский - Юртарчеи СурхотIарчеи нака, пионе-[illegible]

СУРТА - ТIА: Знаменский-Юртарчу митинге къамал деш ва М. Адуев, аьрдахьардер—СурхотIа оттадоь обелиск.

И. Панова суртащ.

ДАГАБАЛА, САКЪЕРДА...

Аьхки Советски районана лоэмашка доажаде кхуьл Грозненски районан боахамий хьийбаш. Цига царна Iунал деш бола шин районера къахьегамхой Итум-Кхала баьхкар 12 ивле къахьегама цIей дезде. ХIаиз кхоалагIа кIашагIкхетт уж укхаза из дика традиции чIоагIье, кIашн дагабала, хьалха лаьтта опыт дIа-хьа ша.

Тахацара да СоветскиЙ ГрозненскиЙ хьийбаш лелаерашта чIоагIа лоляхIаме ба. хIана дьяча ленински юбилея сийлене вахьабахара шоаш лелаеча кхье карагIдьяннаьчига хьожартба уж, — аьлор хьомашка моршал ховттал къамал дьаьи парте Советски райкома хьалхарка секретара нов. Абдулаева. Тха районе хьийбаш леладерашца дика толамаш дальхад, тоьам бе паччахьалкхенга дулх доахара ах шера план районо 115 процент кходаьчаьлий аьла.

Нах бахачара гаьна лоэмашка вIашгга массеж бетта хьийбашта Iунал деш болчар дукха да шоай балхах, вахарах дувка.

Го тесса латтача нахе юкъе къамал деш ва Грозненски районан 1-ча Мая цIерагIча колхоза скотник Шовхалов ТIахIир.

— Тха колхозо ийс бIаь бежан леладу лоам. БIаргчача шера интенсивно хьийбаш кхабилга вIашгIехьлаьккхад оахе тхоай бригаде. Ишта цхьан шера кхаьбача бежана доэал кхо бIаь килограммага дIакхоьчае вIашгIехьдоал тха.

— Из чIоагIа дика хьокхам ба йоах, — Советски районе XX партсъезда цIерагIча колхоза скотника Мечиев Мухтара. Цу гIулакха шорга доахьар хила деза. ХIаьэ тха боахаме дика доахьар Iалашдеш латт, нудуьа тхо а доладургда цу тайпара хьийбаш кхаба.

ЦIей долча сакъердам ца хилча бацаш. Шоай гонахь хьахьонха болалу хьаьший, самодеятельноста членаш. Гаьнна лоам дIахоз «Советская Россия» яхача колхозерча Дикаева Жунийда локха лаьдар. Гона юкъе болл Ноккхача АтагIера вайнахьа халкар деш бола кагий нах.

— КIантий ба — йоах гонахьа латтараша.

Фусам дьаьна тойтар укхаза берам тIаозаш дола хелхараш, ялеш. Геттара хоза хийтар Итум-Кхаларча кIантешкашь даьккха «Жа Iуй илли».

Хьаьпалаша вар Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист Дагаев Валид. По дагья вайнахьа иллеш безаме тIайцар гулбенарапша.

Юха из сопаш тIеьбоьлапар нах укхаза оттавьча квотный выставкана.

Хьийбаш лелаераша эла товараш дахьаш баьхкабар укхаза торговле болхлой.

Мадх фубузаш литт. Халла вIашагIкъаст хьийбаш лелаераш, хьаьший.

Из цIей бежаллеча дакъа лоацеш вер КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь В. Х. Боков.

В. ЕВДОКИМОВ.

КЪАХЬЕГАМЦА ДОАЛ САГА СИЙ

Ведана районни культура Шена юхе гIолла тIехьоалачоа хоиш дар укхаза цу дийнахь цхьа лоархIаме мероприяти хургйолта. Мероприята хилла Iнцар из. Из дар бекнхьонна доала цIей — къахьегама цIей.

«Къахьегамца доал сайе сий» яхача девизах хилар из укхаза гамардийнахь. Района тайп-тайпарча юрташкара, Грознера, Ножай-Юрта районера, цул соагIа Дагестански республика Ботлихински районера а викалаш бар цIей дезде гулбенараш.

ЦIей хьалийллар КПСС райкома хьалхарча секретара нов. Ибриева. Цул тIехьагIа гулбенарапна моршал а доаттаьш къамал дир парте райкома секретара Р. А. Ахматукаевас.

Кавказа халкъий традицех доагIача бесса хьалхара деш лу хьашинта—Дагестана викалашта. Царгахьара къамал дир Ботлихински райисполкома председатела нов. Рахмодибиров. Цо доаща дийцар дукхаьчо хана деца хьалоагIача шин республика халкъашта юкъерча доттагIалах.

Да а зар цу дийнахь дуьна дукхе. Из къырта хьесойташ цо цIей дезде баьхкаар чь выступленеш. Къахьегама панопташ делар Орджоникидзе цIерагIарча колхоза тракторни бригада бригадира В. Дадова, XXII-ча партсъезда цIерагIарча совхоза партгрупорга секретаре нов. Клюмаева. Кирова цIерагIча колхоза председателя нов. Мусаева.

Кхыча районашкар бахача къахьегамхошна айхха бувзамаш лоаттаду ведамаша. Балта дикагIйоала опыт дIа-хьа ю. Цу хьекьехьа къамал дир Ножай-Юрта районе Шерипов Асланбека цIерагIарча колхоза полеводчески бригада бригадира А. Шатаева.

ЦIей дезде баьхкачарна юкъе бар гражданскир СийлахЬ-боккхача Дай-махкен тIемий ветеранаш. Массанена а хоза хийтар гражданских тIом тIа хиначу цIоча партизана М. Дадаева дахь къамаьл.

Торжественни дакъа чакхдаьнначул тIехьагIа парте райкомен райисполкомен Сийлен грамоташ, мальхоа соагIаташ делар юртбоахама производстве хьалха датташта.

Цул тIехьагIа кIоаргто бийса яххалца елаш, екаш хилар къахьегама Ведана. Моттигерча районашкар Дагестански АССР-а Ботлихински районни культура Шена самодеятельни коллективаша дукха концерт оттадар гулбенарапта. Массови сакъердам хилар, ловзараш, хелхараш, аттракционаш, викторинеш.

Республикански краеведчески изобразительни искусстваш музеяшна, А. П. Чехова цIерагIарча библиотека болхлоша книжка выставкаш а хьайийллар укхаза. Уж яр «В. И. Ленин — изобразительни искусстве», «Нохч-ГIалгIайче — гражданскии тIема шераш», «Керда юртбоахама литература» яхаш.

М. АРСАНУКАЕВ.

Бера унахцIено

Лора хьехамаш

Кхо бутт баьнача Леночкай наьна каьхха шура кIезига яр. Йиlига тоъацар. Пулухьа бера аргара хьалха тIа о теха хулар деар. Цхьа юкъ яьннача гIолла сатем байра бера: даIангаш дувлар, Iеттале дот ухар, Iадаг1о, юкъ-юкъе зере Iахьанда йола кIай бесса галангаш о йолаш чеп хилар.

ШоллагIча дийнахь кхы дика-гIа хилацар Леночка. Кхерабенна дай-нанен баьхкара лоро тергалдо бер мальхара хилар, кIай бессел а бийра» бар мотт. Хетилг хьатIаснаар. Больнице Iеюжайнр Леночка. Хан-ханнаьх беагIIаш бола кхача а буабеш дертIа даьха царбо дика хьовкхамаш гойтар — йиlиг йирзар.

Цхьабакъаза, хIана хилар из деррига а ишта? Вахьан кхетадеш, гуччахьа да: дуьшсе а бера боарамел соэ бекна вргабаьккха керда кхача. ХIана дайн боацал из организмо? Организм дегIаадер башхалоех латта из гIулакх. Ховш да эIамига бер геттара сиха дегIаадегIаш хилар. цхьан шера кхоэза дозал тIакхетт 25 сантиметра «кIаьхагIа» а хул.

ЧIоагIа боккха болх бе безаш хул пищеварене органаш: дукха кхача ба цар «чакхбаккха» безар. Бакъда бера гийг эIамига я, из сов хьалйизар дика дац. Из бахьан долаш даIангаш а дувлаш Iеттаду бера.

Вонкхача сага чураш шин зераш гIал диззал йIаьхагIа я, бера ераш — ялхазза. Цо Iазапшу кхача диза чуэзалга, цхьабакъда тоьала юха а сецабу цо из, къаьстта а кхача буалга кегаденнача хана. ХIаьта цул тIехьагIа гийга-чуэхий тракта дазар хулга а гаьна дац.

Хьоа ца деш дита йиш яц цхьаькха а. Невонц система гIаьметтаоттаяза хилар бахьан долаш бера организма дазара дукьала отта вна баш. боагIача боарамагIа шиi дегIа температура нисъе а магаш.

Дагаувтча цкъа хинна хIама. Ахкан бIаргчача дIайхача дийнахь бера1 бутт баьлача бераца базар тIа а хинна сарахье чуоначул тIехьагIа ше Iурра арадаллехьа даь маина хулар хьоэха отта лака шиi бера. Дукха аналехьа байрга йоцухал тIатте, Iеттаду, Больнице дуг из тIакха. Пцхьа, шиi хандаххьа лораэга дитаро летара кIахкардоаккх бер. Фу бахьан долаш хилар из дерригра а ишта? Хулаер дукха дааьттачул тIехьагIа сов кхеккадь а чам байна а хилар да.

Хьаьсара дай-наной! Дани файла хилалаш! Нагахьа сайна бера чек хиннаале, Iеттадой гаьна ца а доакхаш сихха лорага дигалаш. ХIаьта хьалийда вор кхачерта из а хьекаш кхы хIана ца чуэнаш хIаре пха-пхи минут массаза йоал цхьацна чаь. Iаг кIенжьькхка хий а кIезига мерза чай тела беза.

Диспепсен кIоарга ца хийтар вай карара хIама дa, толана къайле—бер нийса кхабаре, цунна кхетаме гIулакх дар.

М. МИРЗАМУХАМЕДОВ, доцент, Узбекски ССР заслуженни лор.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРАН ЦХЬАНА ГIУЛАККХАШ ЛЕЛАДАРАН БОЛЧА ПАЙДАННА

Ер кIира чакхдоаллаш лоархIаме дунен халкъашта юкъера событи хиннай — дипломатически гIулакххаш тоссаденнад Германски Демократически Республикаеи ВIашагIкхийттача Iарбий Республиканеи юкъе. Цу собыге дикахетар ца де йиш яц машарен вIашн бувзам лоаттабарен гIулакх деза долаш мел бараша. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка лоархIаме дакъа ца лоацийi ГДР-ои ОАР-ои, дикка доккха дакъа лоац империализмана духьала лоаттабеча къовсаме Ишта керда перспективаш гучаяоал эттара боккагIа болча Iарбий мехкаш Европерка промышленни гIулакха дуккагIа дегIадаьккхача мехкех цхьанненеи юкъе цхьана политически, экономически, Iилма-техническа, культурни гIулакххаш леладара.

Деррига дунен тIарча прогрессивни общественноста могайора ГДР-еи ОАР-еи решени. «Цу гIулакхо дикагIча оагIорахьара воздействи ергья ишта ерригача европейски паччахьалкхенашта юкъе вIашгIехьа гIулакххаш оттадара тIалерралахь хьегача къина е», — хьахкхайкадир Норвеге Социалистически парте секретара Маурессета. Датски парламента депутата Рейнторфа белгалдаьккхар, «ГДР бакъаьь тIэцара тIехьара болам дуккхача а мехкашка тIа - тIа дуккагIа чIоагIлуш хилар.

ГДР-ан ОАР-ан юкъера гIулакххаш вIашгIехьдаларах хинна лоем кхыча тайпара лаьрхIар чоал еча самна корзагIьлинеж сатем байнеп хьайзача Бонне. Вешта, бакъдар ала деза-кх, бониски политикий пуйна диэза бахьанаш долаш да. Укх тIеххьарча шин бетта ГДР бакъаьь тIанийнай социалистически лагера чуйоагIаш йовнача ялх паччахьалкхено. Цхьабакъда, дерригача немецки халкъа хьалхара вицал а хинна ше цаI хьаотта гIертача Бонна эзбиценна Капрера теха хIама къаьстта чIоагIа яр. Хоахетдаьдалер цу дешах лаьна бониски кабинете къаьстта заседани яр.

ШоллагIа дунен тIом чакхбаьнначул тIехьагIа Малхбузен Германе Гаргарча Малхбоаленера шиi экспансионистски планаш юззаллийтар ОАР-ана. хIаьта белгалдарча дакъе ОАР-а экономически вахара юкъевха вIашгIехьа а дальар цун. Уж экономически рычагаш яр ГДР-аца дипломатически гIулакххаш тоссаргдоацаш Каир «собаар» дукхьа ФРГ доал ду гIозараш чIана чухахка гIиртараш а. «Вестфелише рундшау» яхача малхбузенгерманска газета беча хоамагIа, ГДР бакъаьь тIа ца эцарг «совгIата» миллионни кредит луш хиннаи Бонно ОАР-а. Цхьабакъда, цу геттара доастама методех а ФРГ доал деза гIозараша хетар хелацаэр.

Хоаш да, ГДР-аца дипломатически гIулакххаш тессача мехкашта дукхьала яха тайп-тайпара санкцеш оттаьча. «Хальштейна доктрина» саlаш йолчуи пурамийна шиi гIулакххаш леладеш дукха шераш хьалхагIа деиа Бонн хьаена хилар. Цхьабакъда, хIанз тешшаме ала йиш йолаш да, Бонно е хIамилгаш кхувдарах а, е кхерамаш тIатессарах а тIа-тIа чIоагIлуш латтача ГДР-а дунен халкъашта юкъерча лоархIаман сийнен, немецки лаьттар тIа дукхьашка хьахиннача болхлойи ахархойи паччахьалкхен арахьарча политика керд - керда лоахача толамашта новкъарле юлургьян.

ПРОПАГАНДИСТСКИ ГIАР АЙЯРАХ КХОАЧАШ ХИЛАЦ ГIУЛАКХ

Вьетнамски джунглешка тIом беш хиннэ америкайски, салтий хьалхара группа ВIашагIкхийттача Штаташка юхаялар хестадеш чIоагIа пропаганда йолайа Пентагоно. Вьетнамерча американски бIун главнокомандующи хинна инарал Уэстморленд ше вехаш Вашингтона штатерча Маккорд яхача тIема-фегарча базе самолеташия Сайгонера цига кхаьчача 814 сага якъа. Цу хьакъехьяра хоамаш кепатоха доладенна цхьадола американски газеташ цу тайпара Къулбехьен Вьетнамера 25 эзар америкайски салте цIавоалаварах йола «президента Никсона план» кхоачашъе йолаенна цIапа хетийта гIерт ше дешапайта. Из дола хIама Къулба-Малхбоален Азера герза низапа лоаттаду доа къовстадарь тIаерзэь ВIашагIкхийттача Штатий «машара инициатива» яхаш юц.

Ишта долий из тIаккха? Къаьстта белгалдоалаш хIама да Сайгонера американски салтий хьалхара группи хьакхьачо хайна Маккорда яхача цу тIема базера тIема гIулакхаш тIара эзар совгIа сат Къулбехьен Вьетнаме дIавахар. Вашингтоно къайлахьаш вьетнамски хьалашка тIом бе лаьим Iомабеш латтача бIун керда континенташ царна тIеххьа гIоргхилар. Пентагона планашка ишта оттадаьа 25 американски салтечоа когаветта ВIашагIкхийттача Штаташа Iомабаьи герзаца кийчбаьи къулбехьен - вьетнамски марионеточни режима салтий дIаоттабелга а.

Цул соагIа, Къулбехьен Вьетнамера бIу юхабаккхара гонахьа тайп-тайпара бахьанаш уттаду американски правительства. «Вашингтон пост» яхача газета дукха йоаццаш белгалдаьккхар, юхабоаккхача американски бIун цхьадола дакъа тIем тIарча гIулакхашка хьежжа цига юхасонаде тарлуш хилар.

Уж ерригге фактащ теркаллаьнчул тIехьагIа кхетачна уйлаеш болча американски обозревателаша цхьаьа оагIорахьара ца теш дуьц Къулбехьен Вьетнамера американски эскар «кIезигдара» даькъе Вашингтоно хIана леладу гIулакххаш.

ВIашагIкхийттача Штатий «машара инициативах» деча къамаьлаша лерхIар Вьетнамера бIаьха тIом сонабелга США-па чухьа тIа-тIа дуккагIа дIадехараш мел чa бесса даь а чаьрщаделга да. Сайгонера американски салтий хьакхолчача дийнахьа тIема дукьалара йоккха демонстраци хилар Маккордерча тIема базина юкъе. Цига дакъа лаьцараша белгалдоахар, Вьетнамера американски бIу алкха пропаганда гIулакха лоадамболаш кIезигбарах гIулакх кхоачаш хулаш ца хилар. Ишта хет из вьетнамски тIом сонабелга дIадехаш долча американски общественноста шеррача гIоадарашта, дунен дерригача мехкашцарча цIена дог-уйла долаш болча наха. СССР Лакхехьарча Совете ше доклад еш, СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос белгалдаьккхача тайпара, «нийса выводаш США хьалхагIа ме юи Вьетнамера тIом сонабелга барг ца хилар кхета ме дуи, цуи территоре тIара беррига американска бIу хьалхагIа ара ме боаких, дикагIа хургда, цу даькъе США-па шийна а».

ИТАЛЕРА ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ КРИЗИС

Итале хIинц а дIачлаза а М. Румора коалиционни «левоцентристски» правительство отставке яхача дувзаденна этта правительственни кризис. Цунах «левоцентристских» оал буржуазни шин парте — христианско-демократически (ХДП) республиканских — викалашта вийсса, ишта социалисташ а цуина юкъеболгIаш хиларах.

Кризис хилара бахьан да социалистически парте (ИСП) барт эгIар. Из вагIар дукха ха бояцаш хиначу ИСП Центральни Комитета пленуме, вьттехьара ткъам цу партех дIа а къаьста «унитарни социалистически хилача хака». Цу хана ИСП председатела постера дIавалар дуккхача шераша итальянски социалисташ ХДП-еца цхьана гIулакхаш леладара новкъа хьахкхийла вола цуи лидер П. Ненни.

Социалисташа христиански демократашца цхьана леладаь уж гIулакхаш даим критика еш дар Итале демократически общественноста шеррача Нозарий оагIонгахьара чь ца Iеш. ИСП цIений шоай оагIонгахьара а. ГIулакх ишта дар аьйча, министраш-социалисташ правительстве хилар христиански демократашта аьттув болаш бахьан дар монополей хьашташ лоралара политика чакхъяхара, агрессивни къилбаргда атлантически блоке Итале чIоагIа дакъа лацара. Цунца цхьана «аьодехьача центра» политико меккача болхлой болама барт эIабаре вугар.

Дукхха социалисташ цу цхьан хана ИСП-ос Итальянски компартеиара цхьа барт бола гIулакххаш юха дIалоладаре тIехьа латтар. ИСП-ос ИКП-еца цхьана леладаь гIулакхаш юха дIаьолладаре новкъарле а гIеоташ дар вьттехьарча социалисташа партера барт эIабар а.

ХIанз Италерча политически обозревателаша тайп-тайпара хетараш дуьц керда правительство вIашагIйоллара хьакъехьа. Долдача хIаманта ладийгIачул тIехьагIа, христиански демократашта лоара шоашта геттаоа дика аьттув болаш йола «левоцентристских» комбинаци юха дIаоттар. ХIаьта эттаре реакционнерIа доле пизех ланьа аьча, царна лоара хIаьа эттача хьалах мекка реакционни авторитарни режим оттаяра пайда хоар.

Из кхерам хилар дIа а хойтаи кепатеха заявлени вовзьаккхай Итальянски коммунистически парте кулгалдоша. Цу тIа белгалдоакх, «правительственни кризиса юкъера итальянски демократи гIехьенкахье а ца юташ, хIаьахьа югартIоалаш бола никъ лаха безам хилар. МоллагIча тайпара даха а центризмана юха тIадахар, гучадьа е къайлагIа ца хуле а, Iоваалех кхераиех да. Цу дерригача шерашка левоцентристски коалици лелаячча политикаш пилсйчача оалийтаро демократически гIола тоха еза. Итальянски коммунистически парте къовсам лоаттаберба цу тайпара гола тохаоагахьа бода никъ хьабеллар дукьал».

С. ИВАНОВ, О. АНИЧКИН, Д. СТЕПАНЧЕНКО. (ТАСС).

КУЛЬТУРА ДЕЯТЕЛАШ ЛЕНИНА

МЕХИКО. (АПН корр.). Мексика дуккхача общественни культурни организацеша В. И. Ленина 100 шу дизар доагIача хьаса бе белгалде оттадаьа. Масала, «Мексика — СССР» яха культурни вIашн хувзамаш дара институто мехка цхьанайоlача городашка семинараш ю, дехнеш еш. В. И. Ленина вахаран цуи гIулакххаштен хетаьь выставкаш кинофестивалаш ю.

Институто живописи, скульптура, литература дамсье дикагIча бадза къамаи конкурс отхэдэо дIакхайкадаьа. Конкурса тема — Ленина шиi вахара политически гIулакххаштен тайп-тайпарча аспекте. Конкурса хьалаш шерра дIадоаржадаьа моттигерча кепи йоазоно а. хIаьта ишта тайп-тайпарча дешара заведенешка дIа-хьа а дахьийта. Институто дахь кхайкарад могадь хьаллывал университеташея, организацешея, къаьст-къаьста болча нахея.

Шоаш конкурсе дакъа доаладелар хьахайтах художникаша. Царна юкъе ва Дунен халкъашта юкъерча машара, Ленински преме лауреат Давид Альфаро Сикейрос, ишта Пабло О Хигтен, Габаэль Флорес, Ксавиер Героско яха дукха бола суртий говзанчаш.

С. ИЛЬИН.

ЛИТЕРАТУРАН ИСКУССТВАН ДЕНОШ

ТIеххьара Назтеречни района доташна хилар В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах Нохч-ГIалгIай чу Советски Iаьдал отта 50 шу дизарах хетадаьча литературан искусствац денощка дакъа лоацаш бола литературан искусстван викалаш. Районнии цул тIехьагIа Горагорскерчен культура Шеношка выступленеш йир Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен илнен халкарен ансамбла коллективо. Лакха Наура яхача юртарча клубе вотболхама къахьегамхоша вIашагIкхийтар филармоне лекторий группа. Боккхача безамца тIайийцар юртхоша РСФСР-а заслуженни артистка Татьянченко Виней Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни артист Магомедов Султанн юкъе а болаш филармоне артисташа оттадаь концерт.

Цу хана Братское яхача юрта а бахе шоай дикагIйола произведенеш ешаш хилар республика писателаш.

Дукха нах гулбеннабе Горагорскерча культура ШагIа шоайцига хьоалагIа епача паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концертага дахувгIа.

Профессиональни артисташа цхьана выступленеш еш хилар «Красный водет» ловадец «Родина» яхача совхозен самодеятельни артисташ. Цаь боккха концерт оттадир Лакха-Неврерча юрта клубен Знаменскерча культура ШагIен.

ЧIоагIа гIалйиш тIанйцар Веной-Юртен «Озерний» совхозен бахача къахьегамхошна республика композит-[illegible]

Шеттадийнахь сарахьа литературан искусстван деношка дакъа лоацараша юхера концерт оттадир районни культура ШагIа.

Седхан МантIабина мехкадьтахошта хьалхашка шоай искусство гойта болайеннаб республика литературан искусстван викалаш.

А. ЦИЦИНЕВА.

Хьаьший гастролаш

Вай Грозне гастроле да Н. Т. Чернышевске цIерагIара Саратовски оперни балетан театр.

Цун дукхача спектаклашка боккхача безамца хьаж грозненцаш, къаьстта дукхагIбараш шоай оперни театр ца хиларах, боккъонца йоача музыкага, классически балетага сатесса ба.

Хала да, бакъдар аьча, вай хьашишта Лермонтова цIерагIча театра эIамигача, готтача сцена тIа, цхьабакъда, вайна бIаргайначча цхьайолча спектаклех цхьайола вывода е йиш я Саратовски оперни театрах.

Эттара хьаьда гучаяоал цуи деятельноста музыкальни оагIув сценически чул дукха лакхагIча боарама хилар.

Музыкальни кулгалду Литовски СССР заслуженни артиста М. Альтермана. Лакха квалификаци йола дирижера йоакха опыт йола цIенхашттара музыканташ а. Кортова хормейстер РСФСР заслуженни артист А. Добромирова. Цар кхоа кхетаеш, товш, хоза локх оркестр.

Опера солистех белгалбе беза РСФСР заслуженни артисташ О. Бардина, А. Рудес, артисташ Л. Логинова, Л. Невастьев, Г. Власов, ишта кхыбараш.

Оперни группа цхьанахьа состав тхона хетачох, вокально сценически мaIача цхьакхачул йиш болийтIех дикагIен я.

Сценически дисциплинаца дукхагIа тергам тIебахийтача баккхьа бар режиссерас: паузи йолча хана действена юкъе ца баьрал соагIа, сцена тIарча событенна вIалла дикха ловшш а бац хористаш цхьайолча хана зеэлтальни задаганьа хьежаш латташ хул.

Дирижер холуш хила веза сцена тIа, иллаш цхьайолча хана цуи кулгага хьежа а веза, цхьабакъда шиi образа уйла ма ярра хьакхьокхаш хила веза. Ишта а шиi хьлача парте Лейлай образ хьеройтир («Искатели жемчуга» Ж. Бизе), роль паргIата ловзаш артистка Л. Логинова.

Из ала йиш я Любашай («Царская невеста» Н. А. Римский-Корсакова) роль ловзаеча артисткиах А. Рудесах, Н. Дымченкох (Дуняша).

Цхьабакъда, дуккхача актераша — дикача вокалисташа — дукхейла ноташ иллий доех, шоай партийни дог ца тохалойташ.

Артисткас Л. Логиновас «Искатели жемчуга» яхача опера Лейлай образ кIоарга драматически ю, массаолча хIаманна пох теш, массаолча законашта, обсадвсета, таIазар дергхилар кхерамаш духьал этта цуи дег чу дотабеннача Надираьарча безамах теш. ТIера ца вокалийташ шиi турпала вахара, событешта тIехьа еуIе цо шийга хьежаш хар. Л. Логиновай оаз чIоагIа, хоза, паргIата ца массайолча регистрашка. Цун Лейла дирочин кIаьжа, хоза товш безам тIеоэшина я. Зрителашна чIогIа тIоарош тохаш доагIа а доагIаш нах бир цун гоалала.

Любашай роль ловзаеча РСФСР заслуженни артистка А. Рудеса хьагойт шиi безам бахьан масса тайпара къовсам лоаттабеча йийзаргйоалача йиiй образ. Хала хета а режиссера новкъостал дацацунна, цун самала массайола оагIув гучаяккха. Духьала ниэтIешn оагIонна цара акцентировани язье цун образ. дIахо йолаша хана ца йемонически матов а хиле шиi моастагIчоа Марфина геттара биоса духьал ловлаллефаьа. Цхьабакъда, вокальни дикнел ймиз болаш, аттеп паргIатен йоагIача оаза, сцена тIа дола хара, артисткай йоаккхача артистически торомий мах беш чIоагIа тIоараш дейттар хьежараша.

Артист Л. Невастьев низ бола баритон йолаш ва. («Царская невеста» Грязнон («Искатели жемчуга»). Чучиннен роль ловзаш дика вокальни дикнеш хьагойтир цо.

Спектаклага хьежарий дог гIоэдаьккхаш шиi цIенача лирически сопранона РСФСР заслуженни артиста О. Бардинас. Из боккъонца дикха яьна оперни искусства мастер я.

Вай Грозне шоай гастролаш тохашца дIахо яха, низ хилба цуи аьнна ловза бовхкхатба вай хьаьшаша.

В. ВАЙНШТЕЙН, Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни артист.

ХАОТТАМ

Тхан республике гIоллан Грозни кулгалхуш морхаш а йолаш, йовлаш е йолаш ха хила тарлу. ЛагIо. лостамаш хувешеш мех а хьекаш. Фегара температура республике гIолла 20—25. Грозне 22—24 градус йIовхал йолаш хила тарлу.

16 июлера дени 20 июле кхачалца хушталуш морхаш а йолаш, хьаллоча юкъегIа доаццача хана догIа а делхаш ха хила тарлу. Фегара температура бийсанна 12—17, дениошка 22—27 градус йIовхал йолаш хила чег.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина урам. 11 (3-гIа этаж) Телефонаш: редактора—3-44-80; редактора зам.—3-39-11; бехктонча секретара—3-34-38; партийни вахарен, культурни, промышленноста отделаш—3-42-30; юрта боахамен письмой отделаш—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина. 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-80; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи Революцие проспект, 7-84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7-84.

СФ02263.

Заказ № 3023.